

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Slabé a rozpadlé státy: Případová studie Libérie

Markéta Makkiová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra Politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program: Politologie

Studijní obor: Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

Slabé a rozpadlé státy: Případová studie Libérie

Markéta Makkiová

Vedoucí práce:

PhDr. Linda Piknerová, Ph.D.

Katedra Politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

Ráda bych poděkovala PhDr. Lindě Piknerové, Ph.D. za odborné vedení práce, rady, připomínky, vynaložený čas a hlavně velkou trpělivost.

Také bych ráda poděkovala své rodině za podporu a umožnění studia.

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Teorie slabé státnosti.....	11
2.1	Silný stát	12
2.2	Slabý stát.....	13
2.3	Rozpadlý stát	15
2.4	Zhroucený stát	19
2.5	The Fund for peace	20
2.5.1	Fragile State Index	20
2.5.2	Indikátory	21
2.6	Čtyři pasti Paula Colliera.....	23
2.6.1	Past konfliktu	24
2.6.2	Past přírodních zdrojů	24
2.6.3	Past vnitrozemských zemí a jejich špatní sousedé.....	25
2.6.4	Špatné vládnutí v malé zemi	27
3	Případová studie Libérie	28
3.1	Historické pozadí	28
3.2	Sociální indikátory.....	32
3.2.1	Demografické tlaky.....	32
3.2.2	Pohyb uprchlíků a vnitřně vysídlených osob	33
3.2.3	Emigrace a odliv mozků	35
3.3	Ekonomické indikátory.....	36
3.3.1	Hospodářský rozvoj	37
3.3.2	Chudoba	37
3.3.3	Školství.....	38
3.3.4	Zdravotnictví.....	39
3.4	Politické indikátory.....	40
3.4.1	Státní legitimita	41
3.4.2	Veřejné služby	42
3.4.3	Lidská práva.....	43
3.4.4	Autonomní jednání bezpečnostního aparátu.....	44
3.4.5	Soudržnost elit	46
3.4.6	Zahraniční intervence.....	46
4	Aplikace Collierových pastí na Libérii	49
4.1	Špatné vládnutí v malé zemi.....	49

4.2	Past konfliktu	50
4.3	Past přírodních zdrojů.....	51
5	Závěr	53
6	Seznam použité literatury a pramenů.....	59
7	Resumé.....	68

1 Úvod

Problematika slabých a rozpadlých států se objevila již po konci studené války. To bylo způsobeno především koncem studené války, kdy došlo k ukončení financování zemí třetího světa a ten začal hospodářsky upadat. V tuto chvíli vznikl dostatek prostoru pro nová, dosud nezkoumaná témata, mezi která určitě můžeme zařadit fenomén slabých a rozpadlých států. Některé nově vzniklé státy měly problém s tím, že se u nich projevila slabost jejich režimů a odhalila jejich nízkou legitimitu. Jako rozpadlý stát klasifikujeme takový stát, ve kterém vláda nemůže, či nechce dodávat svým občanům politické, materiální či jiné bezpečí. Vzniká neschopnost vykonávat důležité státní funkce a stát nadále nefunguje tak, jak by měl. Robert I. Rotberg popisuje takový stát jako „nebezpečné území s krajně napjatými vztahy mezi obyvateli, na němž ostře soupeří znesvářené ozbrojené skupiny“ (Rotberg, 2003, s. 5-6).

Zcela nový impulz do problematiky slabých a rozpadlých států vnesly teroristické útoky 11. září 2001. Tehdy začala být tato problematika chápána z pohledu bezpečnostního rizika jako hrozba pro ostatní země a to bez ohledu na vnitřní uspořádání států či na jejich geografickou polohu.

Konflikty, které nejsou pro slabé a rozpadlé státy ničím neobvyklým, mají většinou kořeny v etnických, náboženských, jazykových či jiných rozdílnostech. Takové konflikty často přecházejí z neozbrojené fáze do ozbrojené a je to zapříčiněno především vnitřním rozkladem státu a neschopností institucí takovému konfliktu zabránit. Takový stát se potýká s nespočtem problémů a to především v politické, bezpečnostní a ekonomické dimenzi.

Diplomová práce se ve vztahu k slabým a rozpadlým státům věnuje africké zemi, která je jedním z takto klasifikovaných států. Libérie se v současné době nachází na 27. místě žebříčku rozpadlých států. Libérie je považována za rozpadlý stát již od dubna roku 1979, kdy v té době probíhaly na území Libérie rozsáhlé protesty proti vládě, která se rozhodla zvýšit cenu rýže. Protesty vedly k rabování a násilí v celém hlavním městě Monrovia. Během následujícího roku vedl seržant liberijské armády Samuel Doe skupinu složenou z šestnácti původních liberijských kmenů proti vládě, přičemž byl současný prezident zabit a následující desetiletí pod vedením Doea přinesl Libérii především hospodářský pokles, nestabilitu a násilí. Po deseti letech nestability započal rebelující

warlord Charlese Taylor protipovstání a vtáhl Libérii do přerušovaného, ale brutálního konfliktu na dalších čtrnáct let. Od roku 2003 je Libérie klasifikována jako postkonfliktní rozpadlý stát a tento stav přetrvává dodnes.

Fenomén slabých a rozpadlých států je v současné době velmi aktuální, týká se velkého množství států a tím se dostává do popředí zkoumání. Slabým a rozpadlým státům se věnuje velké množství autorů a o tomto tématu bylo vydáno mnoho odborných prací. Za nejvýznamnější autory považují Roberta I. Rotberga, Williama Zartmana, Roberta Jacksona, Paula Kølsteho, George Sorensena a Roberta Coopera. Především tito autoři postavili svými díly základ, na kterých je teoretická část práce postavena.

Cílem této diplomové práce na téma Slabé a rozpadlé státy: Případová studie Libérie je zjistit míru slabosti státu a příčiny, které vedly k současnému stavu. Cíl je zkoumán na základě analýzy sociálních, ekonomických a politických aspektů. Časově je práce ohraničena léty 2005–2015. Zkoumané období jsem zvolila především z důvodu dostupných informací, indexů a dokumentů, které nejsou v předchozím období dostupné. Jako výzkumné otázky, které mi pomohou dosáhnout cíle práce, jsem si zvolila:

1. Jaké jsou příčiny slabé státnosti Libérie?
2. Shoduje se stav Libérie s jednou, nebo více Collierovými pastmi chudoby?
3. Lze říci, že jsou zde faktory, které by mohly dopomoci k bezpečnostní stabilizaci země?

Přestože jsem uvedla, že se budu zabývat obdobím od roku 2005 do roku 2015, považuji za nezbytné pochopit historii slábnutí státu a jeho následného rozpadu. Historie nám lépe přiblíží současný stav Libérie a její počínání v regionu. Za velmi důležité historické období, které nezapadá do mnou vybraných zkoumaných let, považuji první polovinu devatenáctého století, kdy se do Libérie přistěhovalo 13 000 imigrantů z USA, kteří byli propuštěni na svobodu z otroctví. Vznikla situace, kdy celkovou ekonomiku Libérie neovládalo původní obyvatelstvo, ale imigranti. Tento fakt rozdělil zemi na dva různé tábory, což dalo základ vzniku ozbrojených povstaleckých skupin, které nesouhlasily se situací v zemi. Kvůli této skutečnosti se ale nikdy nepodařilo původní obyvatelstvo

a imigranty spojit v jeden národ. Tento historický milník nám pomáhá pochopit situaci v zemi, která vedla k rozdělení obyvatelstva a vzniku ozbrojených, vzbouřeneckých skupin.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. V závislosti na cíli práce je potřeba se věnovat teorii slabé a rozpadlé státnosti. První kapitola, která se teoretickým rámcem zabývá, definuje stát a základní pojmy potřebné pro analýzu slabých a rozpadlých států. Definice státu je vzhledem k cíli práce nezbytná, jelikož slabé a rozpadlé státy funkci státu jako takového nesplňují. Kapitola nabízí definice silných, fungujících států, slabých států, a nakonec států vykazujících míru rozpadu, jejichž definici využívám jako základ pro tuto práci. Na základě této teoretické části aplikuji teorii na případ Libérie a budu posuzovat, zda a v jaké míře se teorie shoduje se skutečným příkladem.

Jako metodu zkoumání empirické části práce jsem použila případovou studii, jejímž cílem bylo porozumění bezpečnostní, ekonomické a politické situaci v Libérii v období od roku 2005 do roku 2015 a aplikaci kritérií, která vzejdou z diskuze mezi výše zmíněnými autory. Ačkoli je v Africe mnoho států, které vykazují menší či větší míru rozpadu, zvolila jsem za předmět výzkumu Libérii. V Libérii nefunguje stát jako legitimní řád, společnost je nesourodá, národ roztržštěn, populace rozptýlena a ekonomika zruinována. Teoretická část také obsahuje Fragile State Index a čtyři Collierovy pasti chudoby.

Druhá kapitola je empirická a bude věnována analytickému rámci. Věnuje se sociálním, ekonomickým a politickým indikátorům, které mi pomohou analyzovat míru slabosti Libérie. Tyto indikátory mi zároveň umožní zjistit příčiny, které dovedly Libérii do současného stavu. Po aplikaci teoretického rámce na empirickou část budou ve druhé části této kapitoly zodpovězeny výzkumné otázky, které nám přinesou cíl a závěr diplomové práce.

Ve své práci jsem zvolila kvalitativní výzkum, ve kterém jsem se opřela o analýzu dat zjištěných na základě průzkumů oficiálních zdrojů zkoumaných organizacemi a iniciativami. Využiji reportáže, knihy, ale i průzkumy a statistiky. Pro zpracování zejména ekonomických údajů použiji ovšem i data kvantitativního charakteru. V teoretické části práce převažují v použité odborné literatuře zahraniční autoři, kteří se problematikou slabých a rozpadlých států zabývají. Jako hlavní teoretický základ použiji publikaci *When States Fail: Causes and Consequences* od Roberta Irwinga Rotberga a *Collapsed States* od

Williama Zartmana. Českých publikací, zabývajících se slabou státností není mnoho. Nicméně ve své práci nepochybně využiji publikaci Slabé státy: Selhání, rozpad a obnova státnosti od kolektivu autorů pod vedením Šárky Waisové. Dále využiji Teoretické vymezení a konceptualizace fenoménu slabých a selhávajících států od Tomáše Šmída a Vladimíra Vaňury.

2 Teorie slabé státnosti

Počet a uspořádání států se v průběhu dějin velice měnil. Před první světovou válkou existovalo 55 státních útvarů. Po skončení první světové války se počet států zvýšil na 59 a v následujících letech, především z důvodu dekolonizace se počet stále zvyšoval. V současné době můžeme hovořit o 193 uznaných státních útvarech. Vzestup a následný pád států není žádným novým fenoménem. V současnosti ale státy představují základní stavební jednotky světového řádu a rozpad, slabost a násilí ohrožuje samotnou podstatu tohoto systému. Je velmi těžké dosáhnout stability a předvídatelnosti, dokud některé z národních států kolísají mezi nebezpečnou slabostí a selháním (Rotberg 2004: 1).

Existuje mnoho kritérií, podle kterých lze od sebe rozeznat silný, slabý, rozpadlý a zhroucený stát. Silné státy respektují, jak se v mezinárodním prostředí očekává, aby uspokojily své obyvatelstvo. Slabé státy vykazují smíšený profil, kdy splňují očekávání v některých oblastech, ale v těch dalších nikoliv. Čím méně tato kritéria naplňují, tím slabší se stanou a čím jsou slabší, tím více inklinují směrem k neúspěchu, proto vznikla podkategorie slabosti, která se nazývá "selhání" (Rotberg 2003: 4).

Oblast subsaharské Afriky patří mezi region, kde se vyskytuje nejvíce slabých států na světě. Státní instituce a organizace jsou méně rozvinuté a kvůli převratům, občanským válkám a podobným formám násilí vládne politická nestabilita. Některé státy ztratily kontrolu nad některými částmi země a obyvatelstvem, přičemž některé centrální vlády ztratily kontrolu nad důležitými institucemi v jejich jurisdikci. Téměř ve všech těchto zemích je populace rozdělena podle etnických, náboženských či jazykových linií (Jackson 1982: 1).

Existence slabých, rozpadlých, nebo zhroucených států je v dnešním světě globalizace a neustále rostoucí vzájemnou závislostí mezi jednotlivci, skupinami, mezinárodními organizacemi a národními státy vnímána čím dál více jako významný problém. Selhání státu je spojeno s řadou faktorů. Může se vztahovat k domácí politice, ale i k mezinárodním vlivům. Selhání státu je jev, který je v současné politice ve vztahu k bezpečnosti velmi důležitý (Iqbal 2016: 1).

Autoři, kteří se tímto fenoménem zabývají, se jednoznačně neshodují v terminologii a většinou ani v kategoriích jednotlivých typů států. Hranice se liší u různých autorů a někdy záleží na příkladu, který autor uvádí. Také české překlady anglického názvosloví nejsou v češtině jednotné a tak je v některých případech těžké určit, do jaké kategorie autor stát řadí. V teoretické části jsem použila dělení států podle Rotberga, který rozeznává silný, slabý, rozpadlý a zhroucený stát a také teorii Paula Colliera, podle kterého existují čtyři pasti, které brání nejchudším zemím v jejich rozvoji. Dále mi k výzkumu posloužil Fragile State Index, který čítá několik indikátorů rozdělených do sociální, ekonomické a politické oblasti.

2.1 Silný stát

Abychom mohli hodnotit míru slabosti státu, je nutné si představit takový stát, který vychází z pojetí západního moderního státu a který obecně považujeme za silný. Západní pojetí moderního státu je etnocentrické a podle něho posuzujeme státy ostatní.

Silný stát je podle Rotberga takový stát, který ovládá své území, což se dá dokázat tím, že dodává a zajišťuje velkou řadu veřejných politických statků svým občanům. Primárním politickým statkem, který silný stát nabízí svým občanům, je vysoká úroveň bezpečnosti. Stát chrání jednotlivce i skupiny nejen tím, že zajistí dostatek státních složek, aby byli občané v bezpečí uvnitř státu, ale také chrání vnější hranice a celé své území před invazí, infiltrací a před ztrátou svého teritoria (Rotberg 2003: 4).

Silný stát zajišťuje politické a občanské svobody a vytváří zdravé prostředí, které je vhodné pro ekonomický růst a nové ekonomické příležitosti, což umožňuje státu růst a mít dostatek prostředků na udržování kvality života svých občanů. Převažuje právní stát, kdy se soudci rozhodují samostatně a stát umožňuje svému obyvatelstvu řešit neshody a spory se státem, či s jinými obyvateli bez použití zbraní a násilí (Rotberg 2004: 3).

Za silné státy lze považovat takové státy, které mají dlouhou tradici, obyvatelstvo sdílí jednu určitou ideu a ztotožňují se s určitou identitou a stát podporuje státní instituce. Zatímco silné státy zajišťují svému obyvatelstvu bezpečnost, slabé státy své obyvatelstvo ohrožují (Waisová 2004: 70).

Důležitým veřejným statkem, který poskytuje silný stát, je bezesporu politická svoboda. Občané se mohou svobodně podílet na dění ve státní politice. Toto právo umožňuje občanům pasivní i aktivní volební participaci a je jedním ze základních lidských práv a svobod. Silný stát nezaručuje jen podílení se na dění ve státě, ale také nabízí svému obyvatelstvu služby, které lidem usnadňují život. Zaručuje, že silniční sítě jsou dobře udržované, telefonní a jiné komunikační sítě také fungují rychle a bez sebemenších problémů. S tím také souvisí funkční školství, které je velmi důležité, přičemž stát zajišťuje svým občanům adekvátní vzdělání. Také nemocnice, lékaři a kliniky efektivně pomáhají pacientům a tím se nezvyšuje úmrtnost. Faktorů je mnohem více, zde je však součet těch nejzákladnějších. Silné státy jsou místem klidu a pořádku a nejlepším možným místem, kde mohou lidé žít (Rotberg 2003: 4).

2.2 Slabý stát

Neexistuje žádná univerzální definice pro slabé státy. Někteří analytici popisují stav slabosti státu jako určitou erozi státní kapacity, což je stav, při kterém dochází ke snižování schopnosti režimu efektivně vládnout, který ve své nejextrémnější formě vede k úplnému zhroucení státní moci a všech funkcí. Většinu zemí v rozvojovém světě lze považovat za slabé státy. Cesta ke vzniku slabých a selhávajících států není vždy stejná. U některých států je selhání způsobeno postupným, ale trvalým institucionálním úpadkem a politickou nestabilitou. V jiných případech selhání nastane rychle, kdy stát slábne pod tíhou politické nestability, akutní přírodní katastrofy nebo hospodářské krize (Wylér 2010: 5).

Slabé státy lze podle Rotberga klasifikovat podle dvou principů. V prvním principu mohou být slabé ve své podstatě, a to kvůli dlouhodobým faktorům. Ve druhém principu hovoříme o státech, které jsou v podstatě silné, ale mohou být zasaženy náhlou krizí. Podle Rotberga mohou být příčiny náhle slabosti vnější útoky, chamtivost elit, nesprávného vedení, či vnitřních rozporů (Rotberg 2003:4).

Mezi dlouhodobé faktory, které ovlivňují slabost státu, můžeme zařadit geografickou polohu. Například lze hovořit o vnitrozemských státech, které nemají přístup k moři a tak mohou být omezeni v lodní dopravě či rybolovu. Souostrovní státy mají přístup k moři, avšak mohou se potýkat s jinými problémy jako regionální separatismus. Dalším dlouhodobým faktorem je ekonomická situace v zemi. Stát může být závislý pouze na

jediném vývozním artiklu, což je pro státní ekonomiku nebezpečné v případě, že po daném artiklu přestane být poptávka, či zemi zasáhne nějaká katastrofa, která znemožní nadále pěstování, či výrobu daného statku. Dalším dlouhodobým faktorem může být nedostatek lidských zdrojů, kdy se dá hovořit o odlivu mozků. Lidé s vysokoškolským vzděláním cestují za lépe placenou prací do zahraničí, či prchají ze země kvůli nepříznivým podmínkám pro život.

Náhlá krize neboli krátkodobé faktory souvisí s nějakou nečekanou událostí. Můžeme sem zařadit hladomor, důsledek nástupu nedemokratického režimu, vnější útok či intervenci. Také sem ale můžeme zařadit přírodní katastrofu, která na nějakou dobu ochromí chod jinak silného státu.

Takové slabé státy jsou pak dějištěm etnického, náboženského, jazykového či jiného napětí mezi různými skupinami. Toto napětí ale ještě nepřerostlo v otevřený ozbrojený konflikt. Schopnost poskytovat adekvátní množství veřejných politických statků se oproti silným státům snižuje. To znamená, že se zhoršuje infrastruktura a školy společně se zdravotnictvím vykazují známky zanedbávání, a to zejména mimo velká města (Rotberg 2003: 4). Ve slabých státech bývá obvykle neefektivní vláda, korupce a nedostatečné poskytování základních veřejných statků svým občanům. V některých případech může tato situace nastat z důvodu, že vládcí mají omezený zájem, nebo politickou vůli poskytovat základní funkce státu všem svým občanům, či pouze určité části (Wyler 2010: 5-6).

Mír a stabilita jsou ve slabých státech často v rozporu. Ve státě je velice postrádána fyzická bezpečnost a i jiné státní funkce jsou často ohroženy (Wyler 2010: 5). Slabé státy přispívají k nejistotě v několika aspektech. Mohou čelit dilematům ve snaze, aby se staly silnými. Nemohou účinně čelit vnitřním bezpečnostním hrozbám, neboť mají jen málo rozvinutou policii a vnitřní bezpečnostní síly. Tváří v tvář špatným bezpečnostním složkám, usilují vládcí těchto států o zvýšení svých pravomocí a schopností, které ale vytváří odpor, jenž oslabuje stát. Následují pokusy o překonání odporu a vláda se začne spoléhat na donucovací prostředky vůči místním mocenským centrům různých typů, například náboženským či etnickým skupinám. Slabé státy mají omezené národní institucionální kapacity k efektivnímu řešení bezpečnostních otázek (Paul 2010: 7).

Slabé státy mohou postrádat účinnou kontrolu nad svým územím. Takovými prvky státní slabosti v současnosti disponuje velké množství slabých států.

Mnoho slabých států patří mezi nejchudší země světa. V důsledku bezpečnostních a politických nedostatků často tyto státy postrádají podmínky k dosažení trvalého ekonomického rozvoje (Wylér 2010: 5-6).

Někdy vůdci režimů vytváří ve slabých státech vnitřní konflikty, aby posílily svou pozici. Jedním z důvodů je očekávání, že takový konflikt by mohl odvést pozornost od vnitřních ekonomických, sociálních či politických problémů a posílit legitimitu režimu, který se do těchto aktivit zapojuje. Dále by to posílilo vojenské, byrokratické a politické instituce, které se na takovýchto konfliktech přizívují. Slabé státy poskytují velmi úrodnou půdu pro vnější síly, zejména velké mocnosti, které se vměšují do jejich regionu ať už jako koaliční partneři, či stoupenci antagonistických vnitřních skupin. Slabé státy tedy způsobují nejistotu jak na regionální, tak na mezistátní, vnitrostátní a lidské dimenzi (Paul 2010: 8).

Slabé státy můžeme chápat tak, že obvykle ctí zásady právního státu, ale jsou v rozporu s vnitřním uspořádáním. Na první pohled se tedy může zdát, že stát působí silně, ale vzápětí zjistíme, že tomu tak není. Slabé státy jsou často vedeny autokraty, kteří omezují opozici a svému obyvatelstvu jsou schopni poskytnout jen omezené množství veřejných politických statků (Rotberg 2004: 4-5).

2.3 Rozpadlý stát

Rozpadlý stát je stát s vládou, která nemůže, nebo nechce dodávat základní veřejné statky svým občanům. Takový stát obvykle není národní stát, ale má své křeslo v Organizaci spojených národů a může fungovat jako svrchovaná entita v regionální a světové politice. Pokud jde ale o jeho obyvatelstvo, stát selhává a ztrácí schopnost vykonávat své funkce odpovídajícím způsobem. Rozpadlé státy jsou politické entity v mezinárodní politice, které se potýkají s nedostatkem kvality a množství veřejných statků a současně již vykonávají monopol na násilí na svém území (Rotberg 2013).

Rozpadlé státy, neboli failed states, jsou státy velice napjaté, hluboce konfliktní, nebezpečné pro své obyvatelstvo i pro své okolí a jsou zužovány množstvím válčících frakcí. Ve většině rozpadlých států vedou vládní vojska bitvu s ozbrojenými skupinami.

Vládní orgány v takto rozpadlém státě čelí dvěma, nebo více povstáním, různým druhům občanských nepokojů a nespokojenosti svého obyvatelstva. Rozpadlý stát ale neidentifikuje absolutní intenzita násilí. Jedná se spíše o trvalý charakter tohoto násilí, které je zaměřeno na stávající vládu (Rotberg 2004: 5). Občanské války, které charakterizují rozpadlé státy, obvykle mají kořeny v etnickém, náboženském, jazykovém či jiném multikulturním nepřátelství. Strach z ostatních skupin a následného bezpečnostního dilematu jen dodává etnickému konfliktu sílu a stupňuje nepřátelství mezi skupinami. Dalším důvodem nefunkčnosti bývá chamtivost, obzvláště když je chamtivost umocněna touhou po kořisti, novém bohatství a přírodních zdrojích, jako jsou ropná naleziště, diamantová pole, minerály, nebo lesy. Všechny rozpadlé státy se potýkají s problémem rozporů mezi etnickými, náboženskými či jinými skupinami. To sice přispívá k selhání státu, ale není to jeho příčinou. Je tedy zjevné, že selhání může vyplývat z neschopnosti státu sjednotit různé skupiny v jeden národ (Rotberg 2004: 5).

Ve většině rozpadlých států se režimy přizívají na svém vlastním obyvatelstvu. Stát obětuje své občany, většinou nějakou skupinu, která je obecně považována za nepřátelskou. Nové vládnoucí elity utlačují, vydírají a obtěžují ostatní občany, zatímco zvýhodňují své skupiny, klany, nebo sekty. Rozpadlé státy nemohou ovládat své periferní regiony, a to zejména ty regiony, které jsou obývané cizími skupinami. Ztrácejí svou autoritu na velké části svého území. Často je jejich autorita omezena na hlavní město a na jednu, nebo více etnických skupin (Rotberg 2003: 5). Čím více státní autorita slábne a selhává, tím více se zvyšuje zločinnost a bezpráví se stává častější. Kriminální gangy převezmou kontrolu v ulicích měst a zbraně a drogy se stanou každodenním problémem. Jelikož policie selhává a déle neposkytuje obyvatelstvu ochranu, tak se lidé začínají obracet na warlordy a jiné silné osobnosti, které vyjadřují etnickým, či jiným skupinám solidaritu. Je to jediná možná ochrana, kterou mohou obyvatelé získat v době, kdy se všechno ostatní, včetně samotného státu rozpadá (Rotberg 2004: 6).

Rozpadlé státy vykazují velkou míru nefunkčních institucí. Především fungují správně jen instituce s výkonnou mocí. Pokud ještě fungují zákonodárné instituce, fungují pouze k ratifikování rozhodnutí, která vydaly instituce s výkonnou mocí. Další institucí, na kterou se již nedá plně spolehnout, je soudní moc. Soudní moc již nadále není nezávislá a občané si jsou vědomi, že se na soudní systém nemohou spolehnout. Především pak

v případech kdy stojí proti státu. Byrokracie také ztrácí profesní odpovědnost a existuje pouze za účelem provádět rozhodnutí výkonné moci a v některých případech utlačovat své občany (Rotberg 2004: 7). Pokud se jedná o vojsko, tak je to pravděpodobně jediná instituce, která si zachovala svou integritu. Vojenské síly v rozpadlých státech jsou ale často zpolitizované, a postrádající svého ducha (Rotberg 2003: 6).

Rozpad státu znamená, že stát nefunguje v těch nejdůležitějších směrech. Problémy spojené s křehkou státností se prohlubují a to znamená, že rozdíl mezi slabým a rozpadlým státem je jen málo zaznamatelný. V rozpadlých státech se zintenzivňuje slabost státu (Sørensen 1999).

William Zartman popisuje selhání tak, že vzhledem k tomu, že hlavním rozhodovacím orgánem je vláda, která je nefunkční, stát přestává také fungovat. Zákony nejsou dodržovány a společenská soudržnost se stále zhoršuje. Autoritativní politické instituce ztratily svou legitimitu a sociálně-ekonomické organizace již dále nevykonávají své funkce. Autorova definice se zaměřuje na tři hlavní funkce státu. Stát jako suverénní autorita, stát jako instituce a stát jako garant bezpečnosti (Zartman 1995:5).

Rozpadlé státy indikují nepřítomnost těchto základních podmínek, které by ale měly být ve státě přítomny za účelem rozvoje. V první řadě se jedná o státní nástroje a vládu, která by měla proces rozvoje udržovat a podporovat (Sørensen 1999).

Rozpadlé státy jsou svědky zhoršení, či rozpadání infrastruktury, která je pro životy obyvatel velice důležitá. Jedná se jak o méně důležité prvky infrastruktury, tak o ty nezbytné pro lidské životy. Můžeme začít dopravní sítí, kdy stát nemá finanční prostředky na udržování dobrého stavu vozovek a přístupu do vzdálenějších okresů. Závažnějším prvkem je zdravotnictví a školství. Některé nemocnice jsou privatizovány a ty, které nejsou, jsou velice zanedbané. Lékaři, zdravotní sestry, sanitáři, ale i učitelé jsou vypláceni se zpožděním, nebo výplatu nedostávají vůbec. Gramotnost klesá, dětská úmrtnost stoupá a již žádné zdravotnické zařízení není schopno bojovat s epidemií AIDS, která obyvatelstvo oslabuje a snižuje délku jeho života. Ministerstva ignorují své obyvatele a především ti, co žijí ve větší vzdálenosti od centra, si uvědomují, že je stát opustil a jsou odkázáni sami na sebe. Někdy se může stát, že se neefektivní stát efektivně rozdělí, stejně jako v Súdánu,

a základní služby mohou být poskytovány pouze zvýhodněné polovině, zatímco druhá polovina je obklopena povstáními a válkou (Rotberg 2004: 7).

Z ekonomického hlediska rozpadlý stát decimuje své obyvatelstvo, ale nedá se to říci o celé populaci. Stav, ve kterém se stát ocitne, dává jedinečné ekonomické možnosti některým privilegovaným jedincům, či skupinám. Ti, kteří se přidali, či shlukli kolem vládců, se stávají bohatšími, zatímco jejich méně šťastní spoluobčané prudce chudnou (Rotberg 2002: 128).

S tím úzce souvisí korupce, které se daří nejen v rozpadlých státech, ale v rozpadlých státech má schopnost narůst do velmi destruktivních rozměrů. Korupce v těchto případech dostává zcela nový rozměr a podporuje vše, na co se dá uspořádat falešné výběrové řízení. Může se jednat o zdravotnické potřeby, učebnice, silnice, atd. Zkorumpované vládnoucí elity investují své nově nabyté zisky v zámoří, což ještě více decimuje ekonomický stav země. Do ekonomiky neproudí žádné nové finance a země se ještě více hroutí. Stejně tak vojenští důstojníci, kteří díky korupci těží ze stejných nelegálních aktivit, jako jejich nadřízení, či vládnoucí elity (Rotberg 2002: 89).

V některých případech do rozpadu státu zasáhnou ještě přírodní katastrofy, hospodářský chaos či celkové zanedbání státu. To poté vede k nedostatku potravin a hladovění obyvatelstva. V těchto případech se zapojují mezinárodní humanitární organizace, které se situaci s nedostatkem potravin snaží vyřešit. Pokud hladovění v zemi pokračuje, lidé ztrácejí zdroje obživy, domovy, pozemky a nakonec dochází k migraci a vysídlování. Rozpadlé státy nejsou schopny postarat se o lidi bez domova a ti pátrají po komkoliv, kdo je ochoten nabídnout jídlo a zázemí (Rotberg 2003: 9).

Možným důvodem, proč se stát začne rozpadat, je ztráta jeho legitimacy. Státní hranice se stanou irelevantními, a jelikož stát nadále neposkytuje svému obyvatelstvu veřejné statky, obyvatelé hledají nezávislé vedení nejen uvnitř státu, ale i mimo státní hranice. Jakmile se začne ztrácet důvěra ve stát samotný, ten ztrácí kapacity, které by ho mohly bránit a jeho legitimita se začne vztahovat jen na privilegovanou část obyvatelstva, ne však na celou populaci. Pokud se vládnoucí elita stará jen o sebe a o své příbuzné, legitimita státu nadále klesá. Stát začne být vnímán jako soukromé vlastnictví a zbytek obyvatelstva hledá útočiště v komunitách (Rotberg 2004: 9).

Rozpadlé státy selhávají v tom, že přestanou plnit požadavky svého obyvatelstva, ať už jsou tyto požadavky jakékoliv. Může to být neschopnost zajistit blahobyt a bránit své hranice, nebo reprezentovat svůj lid. Je potřeba poznamenat, že rozpadlé státy nemají to, co Max Weber (1958) viděl jako hlavní prvek státnosti, a to monopol na legitimitu a celé území pod kontrolou státu. Existuje mnoho teorií o důvodech, které vedou státy k jejich rozpadu. Například William Reno (1997) tvrdí, že v některých případech vládnoucí elita, či jedinec systematicky privatizuje veškeré funkce státu a ukořisťuje veškeré zdroje, čímž zanechává stát pouze jako dutou skořápku, což nazývá stínem státu. Dále může mít stát slabou kontrolu nad specifickými oblastmi kvůli geografickým důvodům. Například Jeffrey Herbst (2000) poskytuje přesvědčivou úvahu, že jelikož je v subsaharské Africe nízká hustota osídlení, je obtížné si udržet autoritu. Stát nemusí mít ekonomické prostředky ke kontrole nějakého území, či jeho části.

Vleklé konflikty, které začaly z různých možných důvodů, mohou také ubírat schopnosti státu vládnout. Bez ohledu na důvod, v některých případech se stát rozpadne do té míry, že vláda ztratí kontrolu nad celým svým územím. To se týká všech států. Dokonce i západní státy mohou ztratit určitý stupeň kontroly nad svým územím. Například při živelných katastrofách, jako byl hurikán Katrina. V těchto případech je ale ztráta kontroly pouze dočasná. V rozpadlých státech je ale ztráta mnohem dlouhodobější a obvykle nezahrnuje pouze ztrátu kontroly, ale také nahrazení kontroly území nějakou ozbrojenou skupinou. V některých případech může stát ztratit kontrolu nad většinou, či nad celým svým územím mimo hlavní město, jako tomu bylo v Libérii během občanské války, která v zemi probíhala (Vinci 2008: 298).

2.4 Zhroucený stát

Zhroucený stát je podle Rotberga (2004) vzácná a extrémní forma rozpadlého státu. Veřejné statky je možné získat pouze prostřednictvím soukromého sektoru. Bezpečnost je privilegiem pouze silných skupin či jedinců a zhroucený stát vykazuje velkou míru nátlaku pramenící z vládce, nebo vládnoucí elity (Rotberg 2003: 9). Ke zhroucení státu dochází v případě, kdy zmizí občanský řád. Vzniká velké množství soupeřících ozbrojených skupin, substátních aktérů, warlordů a jiných aktérů, kteří přebírají pravomoci a privilegia, která měl dříve pouze stát. Vzniká převaha anarchické mentality a ekonomické toky, které státem

procházejí, jsou zásluhou především obchodu se zbraněmi a drogami, který je často spojen s externími sítěmi teroru (Rotberg 2004: 10).

Podle Zartmana dochází ke zhroucení státu v případě, kdy se rozpadá státní struktura, stát ztrácí svou autoritu a z veřejných statků mizí právo a celkový veřejný pořádek (Zartman 1995: 1).

2.5 The Fund for peace

The Fund for peace je podle své vlastní definice nezávislá, nezisková, výzkumná a vzdělávací organizace, která usiluje o zabránění násilných konfliktů a podporu udržitelné bezpečnosti v zasažených oblastech. Organizace se zaměřuje na problematiku slabých a rozpadlých států, což je důvodem zařazení organizace do mé práce. Cílem organizace je vytvořit praktické nástroje a přístupy pro zmírnění konfliktů (Fund for Peace 2013a).

Fund for Peace se angažuje ve více než 50 zemích světa. Spolupracuje s celou řadou partnerů, kteří se zaměřují na různé oblasti. Jedná se o vlády, armády, mezinárodní i nevládní organizace, ale i akademiky, novináře, a soukromý sektor (Fund for Peace 2013a).

Nejdůležitějším výstupem této organizace je Fragile State Index. Tento index na základě několika indikátorů měří slabost zemí světa.

2.5.1 Fragile State Index

Fragile State Index zahrnuje sociální, ekonomické a politické indikátory, na jejichž základě hodnotí státy podle jejich slabosti. Své první hodnocení vydal v roce 2005, kdy hodnocení zahrnovalo pouze 75 států. O rok později již byly zahrnuty další státy a číslo stouplo na celkový počet 146 zemí. V roce 2007 již zahrnoval 177 zemí a v roce 2011 byl do indexu zahrnut i Jižní Súdán. V roce 2014 byl Failed State Index přejmenován na Fragile State Index. Fund for Peace přejmenoval index z toho důvodu, že “failed” indikuje sporný pojem a odvádí pozornost od lepších podmínek pro život a zvýšení bezpečnosti (Fund for Peace 2013a).

Metodologie spojuje data ze tří primárních zdrojů a následně je podrobuje kritice k získání konečného skóre hodnotícího slabost států. Jedná se o miliony dokumentů,

zahrnujících různé digitalizované novinové články, eseje, časopisy, projevy a vládní i nevládní zprávy. V žádném případě pro výzkum nepoužívá blogy a jiná sociální média. Kvantitativní data sbírá Fragile State Index od institucí, jako jsou UNHCR, WHO, UNDP, Transparency International, World Factbook, Freedom House, Světové banky a dalších spolehlivých zdrojů. Indikátory mají přiřazené skóre ve škále od 0 do 10 a výsledek je posouzen analytikem. Tento zvolený proces kombinuje kvantitativní i kvalitativní analýzy, čímž zajišťuje co nejvyšší přesnost a odbornost (Fund for Peace 2013d).

2.5.2 Indikátory

The Fund for Peace (2006) používá seznam dvanácti ukazatelů pro posouzení úrovně stability států. Ukazatele se dělí na sociální, ekonomické a politicko-vojenské. Do první skupiny patří stupňující demografické tlaky, masivní pohyb uprchlíků, či vnitřně vysídlených osob, skupinové násilí, emigrace a odliv mozků. Do druhé, ekonomické skupiny patří nerovnoměrný hospodářský rozvoj, chudoba a ekonomický pokles a do politicko-vojenského sektoru patří delegitimizace státu, úpadek veřejných služeb, absence právního státu a porušování lidských práv, autonomní jednání bezpečnostního aparátu, soudržnost elit a zahraniční intervence (Fund for Peace 2013b).

Za demografické tlaky lze považovat různé nemoci a přírodní katastrofy, před kterými vláda nemůže své obyvatelstvo účinně ochránit. Ať už z nedostatku kapacit, či vůle. Do této kategorie můžeme mimo jiné zařadit i životní prostředí, znečištění půdy a vody, nadměrný růst populace či naopak nedostatek produktivních mladých lidí (Fund for Peace 2013c).

Když selhává stát, ve kterém lidé žijí, a ten nemá nadále nástroje k poskytnutí ochrany svého obyvatelstva, vysídlené osoby mají pocit, že nemají jinou možnost, než se proti útokům a zavražďování chránit samy. V těchto případech vznikají milice, které se zdají být efektivním řešením při selhání státu (Jacobsen 1999). Můžeme sem zařadit diskriminaci, etnické a náboženské násilí a bezmoc.

Secesionistické a iredentistické skupiny často operují ve slabých státech a ohrožují bezpečnost a integritu sousedních států. V situacích, kdy se iredentistické skupiny ztotožňují se separatismem, je problém vzhledem k tomu, že stejné etnické skupiny mohou obývat dva sousední státy a jejich závazky na jeden či oba státy jsou často sporné. Někdy tyto

i teroristické skupiny ať už mlčky či otevřeně podporují elity, nebo vůdce etnických skupin, které sympatizují s jejich ideou (Paul 2010: 8).

Pokud se jedná o odliv mozků, lidé z takovýchto států migrují, jakmile se jim naskytne byť i malá příležitost. Ti, kteří mají dostatečné množství prostředků, většinou opouští nestabilní zemi ještě dříve, než v ní vypukne jakýkoliv konflikt, či v okamžiku vyhocení konfliktu. Jde tedy o vzdělané obyvatelstvo, které stát následně velice postrádá, jelikož zbude jen malé množství vzdělaných lidí, kteří mohou vykonávat některé aktivity (Fund for Peace 2013c).

Pokud se ve státě objevují různé etnické, náboženské či regionální odlišnosti, má vládnoucí elita tendenci přerozdělovat sociální statky velmi nerovnoměrně. Jedná se například o přístup k různým službám, distribuci veřejných statků a míru nejchudších obyvatel. S tím souvisí chudoba a ekonomický úpadek, kdy se vláda přestane starat o své obyvatelstvo, pokud se nemůže starat sama o sebe. V tom okamžiku se velice prohlubuje propast mezi těmi, co mají a těmi, co nemají. Patří sem nezaměstnanost či zaměstnávání nezletilých, inflace a vládní dluhy (Fund for Peace 2013c).

Korupce a nedostatek reprezentativnosti ve vládě přímo ohrožuje důvěru společnosti ve vládu a vládní instituce. Může docházet k napojení vládnoucích elit na kriminální elity, ilegálnímu pohybu drog, protestům a demonstracím. Zároveň je ohrožena demokracie a spravedlivé volby (Fund for Peace 2013c).

Úpadek veřejných služeb může znamenat nedostatek, nebo úplnou ztrátu základních státních funkcí. Jedná o neschopnost státu vykonávat své hlavní role a můžeme sem zahrnout služby, jako je zdravotnictví, školství, kanalizace, veřejná doprava, policie a infrastruktura. Jedná se ale i o agentury, které slouží vládnoucím elitám. Sem lze zařadit bezpečnostní síly, centrální banky a diplomatické služby (Fund for Peace 2013c).

Absence právního státu a porušování lidských práv je jedním z nejdůležitějších indikátorů. Značí totální selhání státu ve vykonávání své primární odpovědnosti. Tento indikátor obsahuje měření svobody tisku, občanské, politické a právní svobody a v neposlední řadě sociální práva pro jednotlivce, skupiny, či kulturních instituce. Také sem můžeme zařadit exekuce a náboženské pronásledování (Fund for Peace 2013c).

Autonomní jednání bezpečnostního aparátu zpochybňuje monopol bezpečnostního aparátu na použití síly, zkoumá možný vznik bezpečnostních struktur, které jsou oddané vládnoucí elitě, ale i ozbrojené vojenské převraty vůči ní. Měření zahrnuje vnitřní konflikty, nepokoje a protesty (Fund for Peace 2013c).

Předposledním indikátorem je soudržnost elit. Pokud se vládnoucí elita roztříští, tento jev podkopává důvěru veřejnosti. Patří sem elitní boje o moc a manipulování voleb. Poslední indikátor zahrnuje intervence externích subjektů do vnitřních záležitostí států, které signalizují selhání. Takové státy dále neplní své povinnosti vzhledem ke svému obyvatelstvu, ani k mezinárodnímu okolí. Můžeme sem zařadit zahraniční pomoc, přítomnost mírových jednotek či misí OSN a sankce (Fund for Peace 2014).

2.6 Čtyři pasti Paula Colliera

Paul Collier ve své knize *The Bottom Billion* pojednává o státech, které jsou již několik desetiletí na samotném dně globálního ekonomického systému. Hovoří o nich jako o státech, které zaostaly ve čtrnáctém století a do své teorie je zahrnuje z toho důvodu, že jsou postihnuty alespoň jednou z pastí, které Collier považuje za příčinu jejich selhání a neschopnost se z tohoto stavu dostat (Collier 2007: 4).

Autor ve své knize podrobněji rozebírá čtyři pasti, které podle něho nejsou dostatečně populární, a není jim věnována přílišná pozornost. Mezi tyto pasti patří past konfliktu (*conflict trap*), past přírodních zdrojů (*natural resource trap*), past být chycena ve vnitrozemí a obklopena špatnými sousedy (*landlocked with bad neighbour*) a past špatného vládnutí v malé zemi (*bad governance in a small country*) (Collier 2007: 5).

Existuje řada zemí, která není chycena ani v jedné z těchto pastí. Nicméně existuje velké množství zemí, které jsou chyceny v jedné, několika nebo dokonce ve všech pastech. Collier identifikoval 58 zemí, které jsou podle jeho teorie chyceny v pasti. Co země spojuje, je většinou jejich velikost. Jedná se především o malé země, které mají dohromady méně obyvatel, než Čína či Indie. O obyvatelích těchto zemí hovoří jako o tzv. spodní miliardě (Colliere 2007: 7-9).

Podle autora však není tento stav stálý a konečný. Ze spodní miliardy vede cesta ven. Není ale snadná.

2.6.1 Past konfliktu

Všechny společnosti žijí v konfliktu, který je podle autora politice vlastní. Problém ale není samotný politický konflikt, ale jeho forma. Některé státy se zasekly ve smyčce útoků proti vládě. V některých případech se ale konflikt prodlouží a přelije se do občanské války. Ta může sloužit jako nástroj k rychlému státnímu převratu. Oba konflikty jsou ale velmi nákladné a často opakované. Mohou zemi na dlouho uvěznit v chudobě (Colliere 2007: 17).

V občanské válce se nachází, či jí v tzv. spodní miliardě nejchudších v minulosti prošlo 73 % lidí. Existuje několik faktorů, které země činí náchylnějšími k vnitřnímu konfliktu více, než jiné. Jedná se o pomalý ekonomický růst, nebo hůře stagnaci či dokonce pokles ekonomického růstu. Dalším faktorem je nízký příjem na osobu a nakonec přírodní zdroje, jejichž vývozu je ekonomika země závislá (Colliere 2007: 20-22).

Podle Colliera existuje šance 1:6, že v zemi vypukne konflikt v prvních deseti letech své nezávislosti. Země, které se nacházejí ve spodní miliardě, upadají do občanské války téměř každých pět let. Pokud se ale zemi podaří konfliktu vyhnout, může se z této nebezpečné zóny vymanit dříve, než bude chycena do některé z pastí. Růst přímo přispívá ke snížení rizika, což zvyšuje úroveň příjmu, a to snižuje riziko ještě více (Colliere 2007: 32).

2.6.2 Past přírodních zdrojů

Past konfliktu není jedinou pastí chudoby. Velmi paradoxní pastí je nález bohatých přírodních zdrojů v kontextu s chudobou. Dalo by se předpokládat, že objev přírodních zdrojů by mělo vést k prosperitě, ale ne vždy to tak je. V některých případech bohaté zdroje přispívají ke vzniku konfliktu. Dokonce i v případě, že je v zemi zachován mír, se zastaví růst. Jde o to, že přebytek vývozu přírodních zdrojů významně snižuje ekonomický růst. Země používají příjmy získané z přírodních zdrojů ke svému růstu, ale bohužel finance neplynou do ostatních ekonomických aktivit, čímž růst paradoxně snižují. V knize je tento jev označován jako prokletí zdrojů, či nizozemská nemoc. Téměř 29 procent lidí žijících ve spodní miliardě, žije v zemích, v nichž přírodní bohatství dominuje celé ekonomice. Tím se past přírodních zdrojů stává tou nejnebezpečnější (Colliere 2007: 38-39).

Hlavním prokletím přírodních zdrojů je to, že prokleté zdroje dohání demokracii k selhání. Demokracie se zdá být tím, co společnost s velkým přírodním bohatstvím nejvíce potřebuje. Vláda ale často nepoužívá příjmy z přírodních bohatství k investování. Bohatství tedy přímo vede k nezodpovědnému chování (Colliere: 42).

Je pravděpodobné, že přírodní bohatství vyvolá v zemi autokracii. V etnicky různorodých společnostech spodní miliardy nejchudších, je u vzniku autokracie pravděpodobné, že bude pro zemi velmi škodlivá. Nahrazení autokracie demokracií je ale velmi těžké. Autokraté jsou velice houževnatí a svou moc si nenechají sebrat tak snadno. Demokracie je v těchto zemích ale také často velmi dysfunkční. Při přechodu k demokracii se naskytuje velká možnost pro různé politické skupiny, které ale nejsou ničím omezovány. Etnicky různorodá autokracie či okamžitá demokracie nastolená volební soutěží bez zábran a protivah, používají své prostředky do odvětví, které nezajišťují dostatečný růst. To těmto společnostem uzavřelo cestu, kterou většina společností přijala k budování vyvážené formy demokracie prostřednictvím hospodářského rozvoje. Past přírodních zdrojů ale není charakteristická pouze pro spodní miliardu. Mnoho středních mocností by mohlo být v této pasti chyceno také. Svým občanům ale poskytují veřejné statky, takže jejich život není natolik špatný, jako ve spodní miliardě. Ekonomika totiž stagnuje na úrovni středních příjmů, ale ne na úplném dně (Colliere 50-52).

2.6.3 Past vnitrozemských zemí a jejich špatní sousedé

Další pastí je podle Colliera past vnitrozemských zemí a jejich špatní sousedé. Hlavním aspektem je zde geografie, která souvisí s vývojem a odsuzuje země k pomalé cestě k úspěchu. To, že je stát vnitrozemský, neznamená jednoznačně, že je odsouzen k chudobě či pomalému růstu. Je ale pravda, že 38 procent lidí ze spodní miliardy, žije v zemích, které jsou vnitrozemské. Je to hlavně velký problém v Africe. Když se zaměříme na náklady na dopravu, spojené s vnitrozemským státem, tak se náklady enormně liší od pobřežních států. Náklady na přepravu pro vnitrozemský stát velmi závisí na tom, jakou mají jeho pobřežní sousedé infrastrukturu. Autor zde hovoří o tom, že vnitrozemské státy jsou vlastně rukojmí svých sousedů. Pokud jste špatně přístupné dopravní spojení k moři, které je mimo naši kontrolu, je velmi těžké se začlenit do světového trhu (Colliere 2007: 53-54).

Vnitrozemské země jsou závislé na svých sousedech, pokud jde o přístup k moři a tedy o začlenění do světového trhu. Na svých sousedech jsou ale závislí, i pokud jde čistě o trh. Všechny vnitrozemské země jsou obklopeny sousedy. Někteří sousedé jsou ale lepší, než ti druzí. Autor uvádí jako příklad Švýcarsko a Ugandu. Švýcarsko má za sousedy Německo a Itálii, Francii a Rakousko, ale Uganda má za sousedy Keňu, která stagnuje již třicet let, Súdán, který je v občanské válce, Rwandu s genocidou, zcela zhroutené Somálsko, Demokratickou republiku Kongo, jejíž historie byla natolik katastrofální, že musela změnit svůj název a Tanzanii, která Ugandu napadla. Dá se tedy říci, že Švýcarsko má poněkud lepší okolí (Colliere 2007: 54-57).

Autor ve své knize píše, že zjistil, že obecně všechny země, ať už jsou vnitrozemské či nejsou, těží z růstu svých sousedů. Růst se přelévá, a když soused dané země vzrostl o 1%, daná země vzrostla o 0,4 %. Pokud je stát pobřežní, slouží jeho přírodní bohatství celému světu. Pokud je stát vnitrozemský, jeho vývozní komodity slouží pouze jeho sousedům. Země s omezenými zdroji jsou přímo závislé na sousedech, pokud jde o růst. Jejich životaschopnost tedy závisí na tom, zda se tyto sousedé zasekli v jedné či ve více pastech (Colliere 2007: 57).

Být vnitrozemským státem a mít zdroje přírodního bohatství, jsou pro zemi těžké podmínky k vývoji. Autor ale uvádí několik strategií, které by mohly pomoci státům v růstu. Jednou ze strategií je zlepšit svůj přístup k pobřeží. Přístup k moři je hlavním zájmem vnitrozemských států. Zde ale záleží na infrastruktuře pobřežních států, jak jsem již psala výše. Další ze strategií je otevřít se letecké obchodní dopravě a internetovému pokrytí. Elektronická komunikace zkracuje vzdálenosti a je tedy pro vnitrozemské státy velmi nápomocná. Poslední strategií, kterou zmíním, je pokusit se přilákat pomoc. Země by se měla snažit být co nejatraktivnější, aby přilákala investory a dotace (Colliere 2007: 58-62).

Většina strategií, které autor zmínil, však nemohou být plně kontrolovány vládou. Země jsou velmi závislé na svých sousedech, mezinárodních aktérech a donorech. Dobrá vláda ale zjednodušuje cestu k úspěchu, i když má země špatné sousedy. O tom se dozvíme více v následující kapitole (Colliere 2007: 62-63).

2.6.4 Špatné vládnutí v malé zemi

Vláda formuje spolu s hospodářskou politikou ekonomický vývoj země. Správné vládnutí může pomoci zemi v růstu a stejně tak špatná vláda může zemi zničit velkou rychlostí. V zemích se špatným vládnutím se velmi dobře prosazuje korupce, ale to neznamena, že zkorumpovaný stát nemůže růst. Špatné vládnutí tedy nemusí nevyhnutelně znamenat, že je země v pasti. Země se mohou ze svého selhání poučit a obrátit se jiným směrem (Colliere 2007: 64-66).

Vládci mnoha nejchudších zemí světa patří obecně k nejbohatším jedincům. Jsou spokojeni se stavem, ve kterém země je, a tak se jim vyplatí udržovat své obyvatelstvo nevzdělané a špatně informované. Takto se chová i mnoho politiků a vysokých představitelů v zemích spodní miliardy. V některých případech se najdou politici a úředníci, kterým se současný stav země nelíbí a pokud získají tyto názory převahu, dochází k reformě. Nicméně ekonomická reforma není pouze otázkou politické vůle, ale také záleží na technických otázkách. V zemích spodní miliardy nejchudších je velký nedostatek lidí a odborných znalostí. Jen málo obyvatel takových zemí získává potřebné vzdělání a ti, kteří ho získají, většinou zemi opustí (Colliere 2007: 66-67).

Učinit základní obrat k lepší budoucnosti vyžaduje odvahu. Tyto obraty bývají vzácné, jelikož bývají často potlačeny a jejich strůjci zaplatí velkou cenu za své úsilí. Může pro zemi znamenat únik z pasti, nebo zhroucení. Další možností je stagnace, která může trvat i několik let (Colliere 2007: 68-73).

Autor zkoumal, zda jsou selhávající státy schopny se samy z tohoto stavu dostat, tedy bez vnější pomoci. Hovoří o třech charakteristikách, které jsou důležité pro určení, zda dojde v selhávajících státech k obratu k lepšímu. V zemi dojde pravděpodobněji k obratu, pokud má početné obyvatelstvo, vyšší podíl vzdělané populace a pokud v nedávné době prožila občanskou válku. Celkově lze říci, že pravděpodobnost udržitelného obratu je velmi nízká. Jedná se pouze o 1,6 procentní úspěch. Je tedy pravděpodobnější, že země zůstane ve stavu převratu po velmi dlouhou dobu. Autor z této statistiky spočítal matematické očekávání, tedy průměrnou dobu, jakou trvá vymanit se ze selhání. Vypočítal ji na padesát devět let (Colliere 2007: 69-71).

3 Případová studie Libérie

Tato kapitola pojednává o Libérii ve vztahu k teorii slabé státnosti. Nejdříve krátce zasadím Libérii do historického kontextu, který nám pomůže s pochopením současného stavu země. Dále bude následovat zjištění míry slabosti podle teorie Fragile State Indexu. Jeho ukazatele slabosti můžeme rozdělit na sociální, ekonomické a politicko-vojenské, přičemž naváží na teorii Roberta Rotberga. Následující část, zhodnocuje Libérii ve vztahu ke čtyřem Collierovým pastem chudoby. Kapitola je ukončena zhodnocením, zda Libérie vykazuje silnou či slabou státnost.

3.1 Historické pozadí

Libérie vznikla v roce 1819, kdy Americká kolonizační společnost zakoupila území na tzv. Pepřonosném pobřeží. Americká kolonizační společnost zakoupila toto území s jasnou vidinou navrátit americké černochoy na území, ze kterého byli před lety násilně odvedeni. Nově osvobození otroci se vrátili do Afriky a založili zde několik osad, které se následně spojily a vytvořili kolonii sahající až do vnitrozemí (Novotný 2003). Libérie je jedinou kolonií, kterou kdy Spojené státy založily, ale její závislost na Spojených státech dávno skončila (Falkner 1910: 529). Libérie si vydobyla anomální postavení v mezinárodním světě. Nebyla vládou Spojených států za kolonii a ani nad ní neměly Spojené státy žádnou kontrolu, stejně tak nepřebraly žádnou zodpovědnost za chování kolonistů. Libérie ale nepředstavuje žádný nezávislý stát. Noví kolonizátoři nebyli ničím více, ani méně, než soukromníci, kteří zabírali velké množství půdy zakoupené od lokálních obyvatel, kteří neměli žádnou vládu či jurisdikci (The American Journal of International Law 1909).

Podle záznamů Americké kolonizační společnosti bylo ze Spojených států na území Libérie během let 1822-1867 odesláno zhruba 12 000 černochoů. 4500 z nich se narodilo svobodných, 350 si koupilo svobodu a 6000 z nich byli otroci, kteří dostali svobodu za předpokladu, že opustí Ameriku. I když byl odvoz otroků do Spojených států ukončen již v roce 1907, téměř polovina černochoů byla dovezena do Libérie až v roce 1960. Navráťivší byli tedy absolutně neschopni mluvit místními jazyky, jelikož byli civilizováni a vychováni v Americe (Dennis 2008: 10).

V roce 1847 se stal z Libérie nezávislý stát. V moderní historii to bylo úplně poprvé, kdy se na území Afriky zformoval nezávislý stát a na více než dalších sto let také poslední. Vše bylo vytvořeno podle amerického vzoru, včetně ústavy (Novotný 2003).

“Skutečným cílem Americké kolonizační společnosti bylo zbavit Ameriku černochoů. Libérie byla tedy řešením tzv. černošského problému (Dennis 2008: 10).” Afroameričané, kteří do země připluli ze Spojených států, spravovali zemi po většinu času její existence. Také si ale rozdělovali místa ve státní správě a to se nelíbilo lokálnímu obyvatelstvu (Zwettler 2002: 253). Zvláštností, která vyplývala z kombinace amerického vzoru ústavy a faktem, že ve státní správě působili výhradně přistěhovalí Afroameričané, byl jakýsi rasismus naruby. Běloši si nejenže nemohli v Libérii koupit dům, ale za žádných okolností se nesměli stát ani Liberijskými občany (Novotný 2003). Nadřazenost a diskriminace, která v Libérii zavládla ze strany přistěhovalých Afroameričanů, přispěla k pozdějšímu vyhocení bezpečnostní situace. Přistěhovalci byli vzdělanější, kosmopolitnější a jejich spory s původním obyvatelstvem vedly k jakési sociální stratifikaci. Přistěhovalým Američanům se nikdy nepodařilo vštípit místním obyvatelům principy demokracie a akceptování právních norem. Snahy o začlenění původního obyvatelstva do nově vytvořené společnosti, která začala poměrně dynamicky ekonomicky růst, byly neúspěšné. Za rostoucí ekonomikou stály všemožné zahraniční investice a dotace ze strany Spojených států, které velmi napomohli rozvoji země. Paradoxně ale čím více rostla ekonomika Libérie, tím více se prohlubovala sociální propast mezi místními obyvateli a přistěhovalými Afroameričany (Gonkerwon 2003).

Libérie znamenala pro Spojené státy spojenectví, které trvalo dlouhou dobu. Po ukončení Studené války však zájem o Libérii ze strany Spojených států opadl a nešťastným výsledkem se stala občanská válka, která trvala 14 let (Gonkerwon 2003).

Prezident, který vládl Libérii 27 let, William V. S. Tubman, stál za spoustou reforem. Nejdůležitější bych zmínila přijetí volebního a vlastnického práva pro ženy starší 21 let a možnost participace ve vládě pro původní obyvatele (Encyclopedia Britannica 2009). Když Tubman v roce 1971 zemřel, jeho nástupcem se stal William R. Tolbert. Ten od sebe odvrátil své obyvatelstvo tím, že se vůbec nestaral o to, že místní lidé stále více strádají, i když je země bohatá na nerostné zdroje. Situace se vyhrotila skutečností, že v roce 1979 prudce stouply ceny rýže (Gonkerwon 2003). O rok později byl Tolbert zabit při

převratu, který vedl Samuel Doe. Ten se stal o několik let později prezidentem, i když byly volby kritizovány a označeny za zmanipulované (Encyclopedia Britannica 2009). Tímto se Libérie dostala do téměř dvaceti let nadvlády Afroameričanů a špatné vztahy již nebylo možné zlepšovat (Shick 1980: 224).

Pro americkou vládu se zdál být Doe tím správným spojencem. Viděli v něm účinný nástroj proti rozšiřování komunismu v regionu a tak ho podporovali ohromnými finančními prostředky. Doe ale tyto prostředky nepoužíval k tomu, aby zlepšoval životní úroveň obyvatelstva, které na tom bylo již delší dobu velmi špatně. Finance používal na nákup zbraní a posílení represivních složek státu. Své složky používal k tomu, aby zastrašovaly a vydíraly obyvatele Libérie. Americká vláda tolerovala jeho diktátorský způsob vlády výměnou za to, že jí poskytoval námořní i letecké základny (Gonkerwon 2003). Doeova vláda ale postupem času začala kolísat a na Štědrý den v roce 1989 započala v Libérii první občanská válka.

Občanská válka byla započata vtrhnutím Národní vlastenecké fronty Libérie (NPFL) do hlavního města Monrovia pod vedením Charlese Taylora společně s rebelskými skupinami, které bojovaly proti Doeovo vládě. Během sedmi měsíců se Národní vlastenecké frontě Libérie podařilo získat dohled nad 95% z celého území Libérie. Od roku 1990 do roku 1997 byla Libérie zatažena do devastující a nepoddajné občanské války, Doe byl zabit a země se ponořila do jednoho ze svých nejhorších období (Dunn 2010: 10).

První občanská válka v Libérii byla prvním konfliktem, do kterého se zapojily jednotky ECOMOG (Economic Community of West African States) a Do Libérie bylo vysláno více, než dvanáct tisíc vojáků. Proti Národní vlastenecké frontě Libérie se zformovalo opoziční Sjednocené osvobozené hnutí Libérie za demokracii (ULIMO), ve kterém působili stoupenci zavražděného prezidenta Samuela Doea. Toto hnutí se v roce 1992 rozdělilo na dvě odnoží - ULIMO-K a ULIMO -S, kvůli etnickým sporům. Třetí stranou, která v této občanské válce bojovala, byly Osvobozené síly Libérie (AFL). Byly to jednotky, které byly věrné Samuelu Doeovi. Vystupovali jako pravá vládní armáda, ale jejich špatná pověst je předcházela. Byli známí drancováním, vydíráním a přepadáním civilních obyvatel. Národní vlastenecké fronty Libérie vytrvale vzdorovaly ECOMOG a neustále porušovaly mírové smlouvy, které vznikaly. Až smlouva z Abuji se zdála mít delší dopad a za účasti Národní vlastenecké fronty Libérie vznikla přechodná vláda

a následně byly uskutečněny řádné volby. Národní vlastenecké fronty Libérie se proměnily v politickou stranu NPP (Národní vlastenecká strana) (Glonkerwon 2003).

V poměrně svobodných volbách se v roce 1997 prosadil jako prezident Charles Taylor. Mír v zemi ale netrval příliš dlouho. Křehký základ budování míru v Libérii byl předzvěstí k návratu násilného konfliktu. Stěžejní pilíře pro budování míru, jako je národní usmíření a bezpečnost, měly špatné základy. Bylo tedy jen otázkou času, než Libérie opět upadla do propasti války. To se stalo 21. dubna 1999, kdy povstalecká frakce Liberijci svorní v usmíření a demokracii (LURD), zahájila ozbrojené útoky. V roce 2003 se proti Taylorovi postavila další povstalecká skupina Hnutí za demokracii v Libérii (MODEL). Povstalcům se společně podařilo získat vládu nad většinou území země a Taylorovy stoupence zatlačili do hlavního města Monrovie. Charles Taylor už věděl, že není cesty zpět a tak pod nátlakem 11. srpna 2003 rezignoval a odešel do exilu v Nigérii. O tři roky později byl obviněn tribunálem pro válečné zločiny ze zločinů proti lidskosti, porušení Ženevských konvencí a porušování lidských práv (Kieh 2009).

Poté, co se Taylor uchýlil do exilu, stal se po volbách předsedou přechodné vlády Gyude Brylant. Jeho hlavním úkolem jakožto předsedy vlády, bylo vytvořit v zemi zdravé prostředí pro následující volby. Volby bylo nutné uspořádat v duchu demokracie a spravedlnosti. V roce 2005 se tedy konaly spravedlivé volby, které měli zajistit mír s pomocí jednotek Mise spojených národů v Libérii (UNMIL). Vítězkou voleb se stala Ellen Johnson Sirleaf (Cook 2011: 4-6). Volby, které v roce 2005 v Libérii proběhly, byly po více, než sto letech prvními volbami, které nebyly kontrolovány ani oligarchy, ani diktátory a ani ozbrojenými frakcemi (Sawyer 2008: 177).

Ellen Johnson Sirleaf se stala první ženou, která byla kdy zvolena do čela afrického státu. Zaměřila se na obnovu hospodářství a infrastruktury země, která byla zpustošena konflikty a nestabilitou. Ellen Johnson Sirleaf se podařilo přilákat do země spoustu zahraničních investorů a jelikož byl značný liberijský dluh v roce 2010 vymazán, podařilo se jí dosáhnout značného pokroku. Mimo hospodářství a obnovu infrastruktury, se zaměřila na smíření a podporu sjednocení státu, což bylo pro Libérii velmi důležité. Za tímto účelem založila Komisi pravdy a usmíření. Dalším problémem byla korupce, která v zemi panovala. Nově zvolená prezidentka dala výpověď veškerým zaměstnancům ministerstva financí a slíbila, že potrestá všechny lidi, kteří přivedli zemi do stavu, ve kterém se nacházela

(Pettersson 2012). Svůj prezidentský post obhájila i v roce 2011 a v čele Libérie bude stát do následujících voleb, které se uskuteční v říjnu 2017.

3.2 Sociální indikátory

Podle Rotbergovy teorie slabé státnosti a podle indikátorů Fragile State Indexu, trpí slabé a rozpadlé státy sociální nerovností a jinými sociálními problémy. V této kapitole blíže přiblížím Libérii ve vztahu ke stupňujícím se demografickým tlakům, masivnímu pohybu uprchlíků, či vnitřně vysídlených osob, emigraci a odlivu mozků.

3.2.1 Demografické tlaky

V roce 2015 proběhlo v Libérii sčítání lidu, na jehož základě byl stanoven počet obyvatel na 4 503 438. V porovnání s rokem 2005, kdy žilo v zemi 3 269 785 obyvatel, stoupl počet obyvatel o více, než milion. V zemi žije oficiálně šestnáct etnických skupin, které tvoří asi 95% obyvatelstva. Největší etnickou skupinou je je Kpelle, dále Bassa, Gio, Kru, Grebo, Mandingo a další. Asi 5% obyvatelstva tvoří američtí Liberijci, kteří stále dominují v politické sféře Libérie. Můžeme zde najít i několik tisíc obyvatel evropského původu, z nichž jsou mnozí podnikatelé, či misionáři. Získat liberijské občanství není podle ústavy možné, pokud se jedná o lidi jiného, než afrického původu. Pokud jde o stáří obyvatelstva, tak podle průzkumu z roku 2010 tvoří 43,5% lidé mladší 15 let, 53,7% obyvatel tvoří lidé od 15 do 65 let a pouze 2,8% lidí je starších 65 let. (World Population Review 2016).

Hlavním demografickým tlakem, který sužoval obyvatelstvo Libérie, byla epidemie viru Ebola. Epidemie se objevila v roce 2014 a kvůli špatnému stavu země, která byla zdecimována občanskou válkou, nebylo v zemi dostatečné množství lékařů a zdravotnického materiálu k podchycení tohoto smrtícího viru. Dalším faktorem v šíření viru byla skutečnost, že lidé v komunitách tajili počet obětí viru a úmrtí nenahlašovali lékařským autoritám. Ti tedy netušili, kolik obětí si virus vyžádal a že se stále šíří dále. Podle World Health Organization (WHO 2017) bylo v Libérii od roku 2014 do roku 2016 nahlášeno 10 675 případů nakažení virem a z toho 4 809 úmrtí. V současné době se epidemii podařilo podchytit a díky zdravotním pracovníkům, mezinárodním a nevládním organizacím virus pomalu odezněl. Libérie byla oficiálně prohlášena jako zemí bez Eboly

v květnu roku 2015, nicméně k vypuknutí viru došlo od té doby ještě několikrát. Odborníci se domnívají, že Ebola může být sexuálně přenosná i několik měsíců poté, co vyléčenému odezní příznaky nákazy (Parshley 2016).

Naopak u výskytu HIV/AIDS je podle nejnovějších zpráv míra prevalence pouze 1,5% u osob ve věku mezi 15-49 lety. Tato čísla naznačují, že jde o velmi nízkou míru epidemie. Je také nutno podotknout míru onemocnění v městském a venkovském prostředí. Je zde totiž marginální rozdíl, kdy se HIV/AIDS vyskytuje v hlavním městě od 2,5% do 2,9%, přičemž ve venkovské oblasti je výskyt mnohem menší a to 0,8% (AHO 2011).

Libérie se také potýká se znečištěním vody a půdy, přičemž znečištěná voda napomáhá šíření mnoha nemocí. Příkladem je onemocnění buruli, které způsobuje otevřené rány a odumírání tkáně. Liberijci jsou také vystaveni častým výskytem tuberkulózy a lepry (Kutil 2017).

3.2.2 Pohyb uprchlíků a vnitřně vysídlených osob

Občanské války v Libérii přinutily zhruba půl milionu lidí opustit své domovy. Mnozí uprchli do hlavního města Monrovia, kde hledali nové útočiště u hostitelských rodin, na veřejných pozemcích či v uprchlických táborech. Většina lidí se vrátila do svých domovů do roku 2011, přičemž se vláda domnívala, že se uprchlická situace vyřešila a dále nevyužívala žádný sledovací systém této problematiky. Bez žádných dat tedy není jasné, zda byla situace skutečně vyřešena či nikoliv (iDMC 2013). Vnitřně vysídlené osoby, které žily na veřejných pozemcích, osadách či táborech byly opět nuceny opustit své nové domovy. V roce 2013 bylo v rámci strategie rozvoje infrastruktury a snižování kriminality přemístěno přes deset tisíc lidí bez jakékoliv náhrady na bydlení. Tito lidé jsou velmi zranitelní a zůstali bez domova (iDMC 2013).

Poté, co se do svých domovů vrátilo více než 326 tisíc registrovaných vnitřně vysídlených osob, byla Libérie přesvědčena, že je tento problém vyřešen. Významně k této skutečnosti přispěla prezidentka Ellen Johnson-Sirleaf, která přivedla Libérii od konfliktu k rozvoji. Země začala upevňovat mír a stabilitu, díky rozpadu ozbrojených frakcí a zrušení sankcí na dřevo a diamanty (iDMC 2007).

Lidé prchali i za hranice Libérie a zdržovali se v uprchlických táborech v okolí své rodné země. Někteří liberijští uprchlíci putovali i mnohem dále, až za hranice Afriky. 30. června roku 2012 však vešla v platnost klauzule pro uprchlíky z Libérie, podle které již lidé, kteří uprchli ze země a žijí v zahraničí, nejsou považováni za uprchlíky. Tato klauzule vešla v platnost z důvodu trvalé stability a míru v Libérii. Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) nadále hledá řešení pro ty uprchlíky, kteří se chtějí vrátit domů či zůstat v hostitelských zemích kvůli vytvořeným vazbám. Ukončení statusu uprchlíka se vztahuje na lidi, kteří opustili Libérii během dvou občanských válek, přičemž občanské války zabily více než 250 tisíc lidí a donutily zhruba 750 tisíc opustit své domovy a uchýlit se do bezpečí ať už jinde v Libérii, či mimo ni. Dobrovolná repatriace byla zahájena v roce 2004 a od té doby pomohl UNHCR téměř 135 tisícům osob navrátit se do Libérie (UNHCR 2012).

Jedním z nejsložitějších a nejnepríznivějších humanitárních problémů, kterým dnes mezinárodní společenství čelí, je rostoucí počet uprchlíků, kteří strávili v exilu více než pět let, ale bez jakéhokoliv výhledu na řešení problému (Crisp 2003: 1). V současné době je více než dvě třetiny uprchlíků na celém světě v této situaci, především v chudých rozvíjejících se zemích, které nemají dostačující prostředky ani pro své obyvatelstvo. Průměrná doba exilu se v současné době téměř zdvojnásobila a lidé zůstávají v hostitelských zemích průměrně kolem dvaceti let (Milner 2011: 3).

Liberijští uprchlíci, kteří putovali za bezpečím do Ghany, jsou jedním z případů tohoto dlouhotrvajícího exilu. UNHCR usilovalo o řešení a bylo pro něj určitou otázkou, proč se značný počet liberijských uprchlíků nevrátil do své rodné země navzdory tomu, že byl v zemi nastolen mír a stabilita a v Ghaně stále trvaly nepříznivé podmínky k životu (Omata 2012: 1).

Poté, co vešla v platnost klauzule o ukončení statusu uprchlíka pro Liberijce, zažádalo o návrat domů dalších 16 641 uprchlíků a v následujících týdnech byli repatriováni za pomoci UNHCR. Liberijci prchali především do Pobřeží slonoviny, Guiney a Nigérie, ale také do Gambie, Mali, Senegalu a Sierry Leone. Ti, kteří chtějí zůstat v zemi, do které uprchli, musí splňovat spousty právních požadavků a UNHCR jim v tom pomáhají. Díky protokolu ECOWAS o svobodě pohybu, mají všichni občané členských zemí ECOWAS,

včetně bývalých liberijských uprchlíků, právo pobytu a usazení, stejně jako právo na práci v jakékoli zemi ECOWAS (UNHCR 2012).

UNHCR také podporuje integraci těchto lidí prostřednictvím projektů a školení v oblasti obživy a zajišťuje, aby měli přístup ke vzdělávacím a zdravotnickým zařízením. V Libérii také podporoval projekty, které měly napomáhat navrátilším začlenit se do běžného života. Lidem byly poskytnuty hotovostní dotace, které jim pomohly obnovit jejich životy a vrátit se tam, kde před lety svůj domov opustili. Lidé, kteří mají obavy ze svého návratu do Libérie, mají možnost požádat o výjimku, která jim může zachovat statut uprchlíka i nadále. Je však nutné, aby tuto žádost schválila hostitelská země, do které lidé uprchli (UNHCR 2012).

3.2.3 Emigrace a odliv mozků

Obnovení Libérie je velice narušena nedostatkem řádně vyškolených odborníků, kteří jsou pro obnovu země nezbytní. Odliv mozků zanechal civilní služby Libérie pouze jako prázdnou skořápku a není schopna plnit základní potřeby obyvatelstva. Země naléhavě potřebuje nové špičkové veřejné zaměstnance, kteří jsou řádně vyškoleni a odpovídajícím způsobem odměňováni. Za zmínění stojí vládní opatření “Transfer of Knowledge” (TOKTEN), který zajišťuje krátké návštěvy kvalifikovaných liberijských profesionálů žijících v zahraničí, aby se podělili o své znalosti a zkušenosti (UN News 2006).

Asi nejvíce trpí odlivem mozků zdravotnictví. Výskyt epidemie Eboly ukázal nedostatek lékařů nejen v Libérii, ale v celé Africe. Kvalifikovaní lékaři a zdravotní sestry, kteří uprchli do zahraničí se ani po ukončení konfliktu nehodlají vrátit do své země původu. Lékaři nejsou v Libérii dobře finančně ohodnoceni, a přesto že vláda slíbila zvýšit platy, mnozí obdrželi méně než třetinu slíbené mzdy. I když spousty zemí poslaly Libérii na pomoc zdravotnické potřeby a lékaře, liberijští lékaři žijící po celém světě jsou velmi opatrní v návratu do své rodné země. Neochota vrátit se, žít a pracovat ve své rodné zemi přesahuje i epidemii Eboly. Před vypuknutím epidemie byl v zemi jeden lékař na devadesát tisíc obyvatel. Země naléhavě potřebuje zvýšit počet kvalifikovaných zdravotnických pracovníků, aby byla schopna poskytnout lékařskou péči všem lidem žijícím v zemi (Collins 2014).

3.3 Ekonomické indikátory

Dle teorie slabé státnosti od Roberta Rotberga, jsou slabé a rozpadlé státy charakteristické tím, že se jejich hospodářství pomalu rozpadá. Tato kapitola pojednává o ekonomické situaci Libérie v období od roku 2005 až do roku 2015. Ekonomické indikátory podle FSI i podle Rotbergovy teorie zahrnují hospodářský rozvoj, chudobu a ekonomický pokles. Dále také zhodnotím kvalitu školství a zdravotnictví.

Demografická i ekonomická situace, která se v Libérii vyskytuje, je velice nepříznivě ovlivněna občanskými válkami, kterými země prošla. To ovlivnilo rozhodování o rozvojových programech a politikách, jelikož neexistovaly žádné záznamy o populaci či procesech. Bylo tedy velmi obtížné posoudit situaci a rozsah vysídlení obyvatelstva. Spousty lidí zemřely během válek a byla zničená veškerá infrastruktura. Záznamy, které existovaly se zakládaly na nespolehlivých zdrojích a mohlo docházet i ke jejich manipulaci (Liberia Institute of Statistics and Geo-Information Services 2014).

Po skončení občanských válek se společně s demokracií začali do země vracet podnikatelé, kteří ze země uprchli. Od roku 2010 do roku 2013 dosáhla Libérie vysokého růstu, díky příznivým světovým cenám komodit. V roce 2014 začala ekonomika kvůli rozšíření viru Ebola opět upadat. Podnikatelé začali ze země opět odcházet a s sebou si vzali i zkušenosti i svůj kapitál. Vláda byla nucena použít finanční prostředky na boj proti Ebole a již neměla příliš prostředků k poskytování veřejných investic (CIA Factbook 2017). Než se tento virus začal šířit, nebyla na tom Libérie ekonomicky tak špatně, jako v předchozích letech. I přesto žilo v zemi mnoho lidí zasažených chudobou, hladem a korupcí. Tito lidé se živili převážně masem z uhynulých nedomestikovaných zvířat, což bylo pravděpodobně zdrojem nákazy. Virus se začal šířit ohromnou rychlostí. I když Ebola usmrtila velkou část obyvatelstva Libérie, lidé stále nevědí, jak přesně se virus šíří. Než epidemie vypukla, na čtyři miliony obyvatel připadalo pouze padesát licencovaných lékařů. V současné době je Libérie na 27. místě podle Fragile State Indexu a osmou nejchudší zemí světa. V takto slabé zemi bylo onemocnění velmi těžce kontrolováno a eliminováno (Parshley 2016).

Zlepšení hospodářství bude v budoucnu záviset především na znovuoobnovení zahraničních investic a obchodu. Libérie bude stále potřebovat trvalou zahraniční pomoc

a velmi důležitým aspektem je udržení politické stability a bezpečnosti (CIA Factbook 2017).

3.3.1 Hospodářský rozvoj

Dvě třetiny obyvatel Libérie žijí pod hranicí chudoby a polovina všech domácností má buď nedostatek potravin, nebo je velmi zranitelná v souvislosti s potravinovou nejistotou. Téměř 40 procent malých dětí v Libérii je chronicky podvyživeno a chudoba, hlad a nezaměstnanost se budou snižovat jen s trvalým hospodářským růstem. Klíčem k tomuto růstu je zemědělství, které zaměstnává 70% ekonomicky aktivních lidí. Obnova infrastruktury a revitalizace soukromého sektoru tedy povede k růstu pod vedením zemědělství (USAID 2015).

Liberijská vláda se po opětovném nastolení míru a stability začala rychle snažit i o obnovení hospodářství. Svůj rozpočet vyrovnala během pouhých čtyř měsíců a do osmnácti měsíců se vládní výnosy téměř zdvojnásobily. Hlavním cílem bylo rychle obnovit zemědělskou produkci, kde je jak jsem již psala výše, zaměstnána většina obyvatel. Vláda distribuovala velké množství semen, nástrojů a hnojiv a obnovila výzkumné instituce. Zásadní bylo obnovení aktivit zaměřujících se na přírodní zdroje, které byly kdysi hnacím motorem liberijského hospodářství. Jedná se o kaučuk, dřevo, zemědělské plodiny a těžbu nerostného bohatství. Dalším krokem bylo vyjednání několika dohod se světovými firmami, jelikož chce vláda velmi omezit překážky investic a exportovat výrobky náročné na pracovní sílu do celého regionu a do světa (Konneh 2009).

3.3.2 Chudoba

V celosvětovém měřítku žije mnoho Liberijců v absolutní chudobě a mají tak menší šanci na přežití. Podle Světové zdravotnické organizace (WHO) je šance na dožití 65 let nižší, než jedna ku třem a dvě z deseti dětí se nedožije ani pěti let. Podle organizace OSN pro výživu a zemědělství trpí obyvatelé Libérie podvýživou a to kvůli nedostatku jídla, nebo nedostatečného množství správného druhu potravin. Liberijci tedy umírají dříve, protože mnoho liberijských rodin nemá dostatek potravin, bezpečnou pitnou vodu, bezpečné bydlení a přístup k lékařské péči. Mnoho liberijských dětí žije v chudých rodinách a sdílí se svými chudými rodiči boj o to, aby přežili následující den. Podle některých organizací, které

v zemi působí, chudé děti každodenně žebrají, kradou a pracují jako otroci, aby poskytli příjem svým chudým rodinám. Chudoba a hlad jsou přímo spojeny. Mnozí lidé, kteří hladoví, jsou uvězněni v extrémní chudobě, protože jim chybí finanční možnosti nakupovat jídlo. Když lidé nemají dostatek jídla, využívají jakékoli zdroje, které mají k dispozici a starají se více o jídlo, než aby hledali preventivní lékařskou pomoc (King 2014).

Libérie je země bohatá na přírodní zdroje a nalézají se zde mnoho vzácných drahokamů a kovů. Přesto je chudoba v Libérii velkým problémem. Většina obyvatel Libérie má nízké, nebo žádné vzdělání a dvě občanské války v posledních několika letech zničily infrastrukturu země a vedly k rozšíření chudoby. Obyvatelé jsou převážně drobní zemědělci, kteří se snaží pěstovat dostatečné množství potravin pro své rodiny. Chudoba v Libérii dosahuje 68% a 35% obyvatelstva jsou podvyživena. Občanské války v zemi také zanechaly více než 250 tisíc sirotků, kteří často trpí podvýživou a jsou zcela opuštěni. Liberecké vzdělávací a zdravotnické systémy potřebují obrovské zlepšení a nedostatek přístupu ke zdravotní péči často vede k vysokému počtu úmrtí. Pokud jde o vzdělání, tak jen polovina liberijských občanů je gramotná a mnohé liberijské děti nechodí do školy, protože musí pomáhat na farmách svých rodin. Liberijská vláda spolupracuje s Agenturou Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj (USAID) v boji proti chudobě s cílem pomoci obnovit infrastrukturu a oživit těžbu a využití přírodních zdrojů v zemi. Vládní strategie se zaměřují na stimulaci soukromého sektoru tím, že poskytují Liberijcům přístup k úvěrům a infrastruktuře (USAID nedatováno).

3.3.3 Školství

Školství v Libérii bylo silně postiženo občanskými válkami, které v zemi probíhaly v letech 1989 až 2003. Míra gramotnosti byla v roce 2010 odhadována na 60,8%, přičemž 64,8 u mužů a 56,8 u žen. Velkou překážkou je pro liberijské školství nedostatek kvalifikovaných učitelů, škol a prostředků a velká míra korupce (UNICEF 2011).

Většina škol v Libérii je provozována církvemi či křesťanskými misemi, přičemž malá část je pod správou Monrovijského konsolidovaného školského systému (MCSS). Velké množství škol se nachází v hlavním městě, nebo jeho blízkém okolí a to z důvodu špatných či zcela chybějících silnic v zemi. Křesťanské mise ale rozšiřují své školy i do oblastí mimo hlavní město, aby mohly získat vzdělání i děti žijící v odlehlejších oblastech.

Většina studentů si může dovolit navštěvovat pouze státní školy, z důvodu vysokých poplatků za studium. Tyto školy ale neposkytují svým studentům dostatečné vzdělání, vzhledem k nízkým platům vyučujících a nedostatku kvalifikovaných učitelů. Je proto potřeba se věnovat této problematice a investovat do vyučujících a výukových materiálů. Církevní školy nabízejí mnohem kvalitnější vzdělání. Poskytují svým studentům větší pozornost a také množství kvalitních učebnic a jiných školních pomůcek. Jak jsem již psala výše, toto vzdělání si ale velká část obyvatel nemůže z finančních důvodů dovolit (Mukpo 2016).

Velký důraz klade na vzdělání Dětský fond Organizace spojených národů (UNICEF), který podporuje liberijskou vládu a partnery, jelikož je velmi důležité rychle snížit nerovnost ve vzdělávacím systému Libérie, zvýšit výkonnost studentů a zlepšit kvalitu učitelů. Svou pomoc zaměřuje na nejzranitelnější a nejvíce znevýhodněné děti včetně dětí s postižením. Program vzdělávání, který přináší UNICEF se zaměřuje na zlepšení přístupu a kvality vzdělávání na všech úrovních. Podporuje rozvoj raného dětství, vzdělávání dívek, investuje do vývoje učebnicových osnov a vzdělávání učitelů. Dále distribuuje výukové materiály a budování kapacit na národní i nadnárodní úrovni za účelem správného plánování, řízení, dohledu a monitorování vzdělání a mimo jiné i usnadňuje spolupráci v oblasti zdraví, výživy a ochrany dětí (UNICEF 2011).

Pokud se jedná o předškolní vzdělávání, to se uskutečňuje převážně v hlavním městě. Základní školy jsou posety po celé zemi, ale jejich koncentrace je vyšší v oblasti Monrovie a okolních komunit. Stejně tak většina středních škol se nachází v hlavním městě, kromě těch církevních, které se snaží poskytnout vzdělání i mimo oblast hlavního města. Vysoké školy jsou z velké míry omezeny kvůli nedostatku financí a drtivá většina se opět nachází v hlavním městě. Potřeba vzdělávat studenty v Libérii stále vzrůstá a je potřeba, aby se vláda více věnovala potřebám škol, aby mohly svým studentům poskytovat kvalitnější vzdělání (Mukpo 2016).

3.3.4 Zdravotnictví

Stejně jako u většiny ostatních indikátorů je i zdravotnictví negativně ovlivněno probíhajícími občanskými válkami v zemi. Od roku 2005 docházelo k postupnému rozšiřování humanitárních zásahů, avšak systém poskytování zdravotní péče je stále

v nouzové fázi silně závislý na vnějších zdrojích a pomoci, převážně agentur a nevládních organizací, které v současné době provádějí více než 90% poskytování zdravotní pomoci. Je potřeba zvýšit pokrytí primární zdravotní péče a vybudovat silnou institucionální i lidskou kapacitu, přičemž je velkým problémem přístup k základním a sekundárním službám zdravotní péče, jelikož více než 75% obyvatel k těmto službám nemá přístup (WHO 2006).

Hlavními prioritami je podle Světové zdravotnické organizace (WHO) poskytování základních zdravotnických služeb, kdy je potřeba rozšířit budování institucionálních kapacit, aby se zajistilo lékařské pokrytí všech krajů a zvýšil se přístup k primární, sekundární, ale i psychologické a duševní zdravotní péči. Další prioritou je podpora zdravotnických systémů, tedy zlepšit koordinační mechanismy mezi subjekty v oblasti zdravotnictví s cílem vytvořit udržitelný systém, který je nezbytný pro stálou dodávku zdravotnických materiálů, léků a vakcín. Jako další nezbytnou aktivitu je podle WHO posílit rutinní epidemiologický dohled, také dohled nad výživou a systémy včasného varování tím, že je potřeba zlepšit kapacitu národních a krajských zdravotnických týmů, aby monitorovaly ohniska a současné hrozby onemocnění. V neposlední řadě je také důležité zaměřením se na reprodukční a dětské zdraví. Především snížení míry úmrtnosti matek a dětí do pěti let. Poslední prioritou je snížení onemocnění virem HIV, kdy je zapotřebí celostátní přítomnost preventivního a vzdělávacího programu ohledně viru HIV včetně dobrovolného poradenství a testování. K rychlému šíření nemoci napomáhá odvětví sexuální práce, omezené používání kondomu a mylné představy. V současné době neexistuje žádná národní politika, která by se zabývala zadáváním veřejných zakázek na léky, které by zajistily jejich nepřerušované poskytování. Nedostatek fungujícího komplexního dohledu nad preventivním opatřením a jinými chorobami, proti kterým je potřeba se očkovat, vytváří obtížné zdravotní prostředí v Libérii (WHO 2006).

3.4 Politické indikátory

Do politicko-vojenského sektoru patří státní legitimita, úpadek veřejných služeb, porušování lidských práv, autonomní jednání bezpečnostního aparátu, soudržnost elit a zahraniční intervence.

Politické dějiny Libérie byly tvořeny boji mezi americkými Liberijci a místními Liberijci, ale také mezi různými etnickými skupinami. Etnicky motivované zabíjení bylo za občanských válek prováděno všemi stranami a následné usmíření bylo velmi pomalé a obtížné.

3.4.1 Státní legitimita

Mezinárodní společenství připravuje plány pro Libérii již od konce druhé občanské války, která v zemi proběhla. Je však otázkou, zda jsou tyto plány v souladu s politickou a ekonomickou stránkou mírové dohody a přechodné vlády. Navzdory všem plánům ale korupce v zemi pokračovala. Program pomoci pro správu a pomoc při řízení ekonomiky (GEMAP) měl zmírnit korupci, ale zároveň omezuje rozsah politických možností nově zvolené prezidentky Ellen Johnsona-Sirleaf (Bøas 2009: 1329).

Nízká mzda pro státní úředníky, minimální pracovní příprava a nízká odpovědnost vede úředníky ke zkorumpovanosti, kterou mohou provádět téměř beztrestně. Za odhalování a potírání korupce je odpovědná Liberální protikorupční komise (LACC) a dále ministerstvo spravedlnosti (Country Reports on Human Rights Practices 2015).

Pokud se ale jedná o participaci v politickém procesu, tak ústava a zákon umožňují občanům volbu ve svobodných a spravedlivých volbách, které jsou založeny na všeobecném a rovném hlasování. Největším problémem bývá svobodná participace v politickém procesu účast žen a menšin. Kromě prezidentky jsou tři ženy členkami ve dvacetičlenné národní vládě. V senátu jsou ze třiceti senátorů tři ženy a osm žen v sedmdesáti tří místně sněmovně reprezentantů. Z pětičlenného týmu Nejvyššího soudu bychom našli 2 ženy. Ženy představují 33 procent ze všech vládních úředníků a 13 procent z náměstků ministrů. Pokud jde o menšiny, tak v převážně křesťanské zemi můžeme nalézt tři ministry kabinetu, šest zástupců ministerstev, jednoho senátora, osm zástupců, jednoho člena Nejvyššího soudu a jednoho krajského nadřízeného islámského vyznání. To nám tedy napovídá, že pokud jde o svobodnou účast v politickém procesu, Libérie je státem, který je vstřícný ke všem svým obyvatelům (Country Reports on Human Rights Practices 2015).

Na rozdíl od svobodné participace v politickém procesu, nezávislost soudní moci není v tak dobrém stavu. Soudní systém zůstal neefektivní, nedostatečně financovaný a zkorumpovaný. Soudní procesy jsou velmi pomalé, což vede k příliš dlouhému zadržování

osob. V Libérii působí ve všech krajích veřejní obhájci, ale je velký problém nalézt nové kvalifikované zaměstnance. Závažným problémem kromě nedostatku zaměstnanců je fakt, že vážně narušují vykonávání spravedlnosti špatné řízení soudnictví a korupční praktiky soudců, porotců i správců ministerstev (Amnesty International 2013)

Nedávná pozornost, kterou vláda věnovala tomuto problému, vedla k určitému zlepšení. Liberijští úředníci s externí podporou vytvořili tzv. regionální rozbočovač, jehož cílem je decentralizovat bezpečnostní a soudní sektor tím, že ozbrojené policejní důstojníky a soudce rozmístili do pěti regionálních center mimo hlavní město (Human Rights Watch 2014).

3.4.2 Veřejné služby

Libérie utrpěla i v tomto sektoru velké škody kvůli svým občanským válkám. Civilní konflikt prodloužil vojenskou službu, ignoroval standardy a postupy a přinesl nábor nekvalifikovaných osob. To všechno vedlo k neefektivnosti poskytování veřejných služeb. Jelikož je poskytování veřejných služeb v Libérii značně neschopné, postrádá profesionální vliv a institucionální mechanismy potřebné pro sociální rozvoj (Zayzay 2015).

Veřejné služby v Libérii byly charakterizovány hrubou pracovní neschopností, nízkým lidským kapitálem a nedostatkem strukturální soudržnosti. Ministerstvo a agentury se neztotožňovaly s vizemi a posláním svých subjektů a docházelo k překrývání funkcí a zastaralým organizačním aktivitám, které velmi přispěly k nedostatečné efektivitě a produktivitě (Zayzay 2015).

Reformace poskytování veřejných služeb v Libérii je velkou výzvou. Reforma veřejného sektoru se stala základem pro dosažení tohoto cíle. Jak jsem již uvedla výše, poskytování veřejných služeb v Libérii vykazovalo velký pokles produktivity, výkonnosti a kvality. Téměř neexistoval rovný přístup ke zdravotní péči, vzdělání a infrastruktuře, jelikož byl také velký nedostatek lidských kapacit. Vláda se tedy snažila zformulovat strategii reformy veřejných služeb, která by posílila a zlepšila efektivitu veřejných institucí a státních úředníků. Strategie má vizi reform, které měly být realizovány. Jedná se o reformu tzv. "Menší vláda, lepší služby" a sestávala ze šesti cílů s časovým rámcem tří let a to od roku 2008 do roku 2011. Zahrnovala témata jako je reorganizace a správné rozměry,

reformy v oblasti plateb a důchodů, zlepšení poskytování služeb, řízení lidských zdrojů, rozvoj lidských zdrojů a rovnost žen a mužů (Forte 2010).

Tato reforma však byla spíše zklamáním, jelikož zakořeněné návyky i nadále ničí výkon a produktivitu. Politická příslušnost, rodinné vztahy k vyšším úředníkům a známí lidé stále zůstávají tím nejjistějším způsobem, jak získat práci ve veřejném sektoru, či jak vyhovět ostatním. Vyčištění systému od korupce je neúspěšné, protože příjemci této zkreslené praxe jsou stejní, jako její poskytovatelé (Transparency International 2017).

3.4.3 Lidská práva

Konec druhé občanské války znamenal pro Libérii nový začátek a po zvolení nové vlády v roce 2006 pokročila Libérie směrem k realizaci mezinárodních norem v oblasti lidských práv.

Sekce lidských práv a ochrany (HRPS) spolupracuje s liberijskými národními institucemi a občanskou společností včetně nevládních organizací za účelem podpory, ochrany a sledování lidských práv ve všech krajích Libérie. Zvláštní důraz klade na zranitelné skupiny včetně uprchlíků, vracejících se uprchlíků a vnitřně vysídlených osob, žen, dětí a demobilizovaných dětských vojáků v rámci mise Spojených národů v Libérii (UNMIL) a za přijatelných bezpečnostních podmínek spolupráce s vládními i nevládními organizacemi a agenturami (UNMIL nedatováno).

Monitorování a případné hlášení porušování lidských práv přispívá k rozvoji politik a strategií v různých oblastech, které se týkají občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních práv. Cílem HRPS je zabránit porušování lidských práv a omezení škodlivého dopadu na oběti porušení. Koná v jednotlivých případech a poskytuje technickou pomoc při rozvoji institucí, legislativy a politiky pro podporu plnění vládních i mezinárodních závazků v oblasti lidských práv. I přes určitý pokrok se stále Libérie potýká s řadou výzev, které mají dopad na podporu a ochranu lidských práv, zejména z důvodu nedostatků v soudnictví. Slabý a pomalu fungující soudní systém narušuje důvěru Liberijců v právní stát. K tomu vede špatná infrastruktura, omezená kapacita personálu a korupce (UNMIL nedatováno).

Nejzávažnějšími porušováními lidských práv jsou ta práva, která souvisejí s nedostatky ve výkonu spravedlnosti, korupcí a násilí na ženách a dětech (Country Reports on Human Rights Practices 2015). Násilí na ženách je stálým a významným problémem i přes zavedení “zákona o znásilnění” v roce 2006. Znásilnění je nejčastěji hlášeným zločinem v Libérii, ale zákon je na tento problém stále krátký. Mnoho podezřelých ze znásilnění je zadrženo, ale jen malé procento je následně odsouzeno (UNMIL nedatováno).

Dalšími závažnými případy porušování lidských práv zahrnují zneužívání policií a to obtěžování a zavražďování zadržovaných i dalších osob a bezdůvodné zatčení a zadržení. Dalším závažným problémem je v Libérii obchodování s lidmi, rasová a etnická diskriminace, diskriminace lesbických, homosexuálních, bisexuálních a transsexuálních osob, dětská práce a škodlivé tradiční praktiky, jako je mrzačení ženských pohlavních orgánů a rituální zabíjení (Country Reports on Human Rights Practices 2015).

HRPS podporuje vytváření a fungování národních institucí pro dodržování lidských práv s cílem podpořit udržitelnou národní kapacitu v této oblasti. Poskytla technickou a advokátní podporu založení Komise pro pravdu a usmíření (TRC) a Nezávislé národní komise pro lidská práva (INCHR). Komise pro pravdu a usmíření zahájila svůj program veřejných slyšení a vyšetřování dne 22. června 2006 a vyšetřuje hrubé porušování lidských práv a porušování humanitárního práva, k němuž docházelo v Libérii v období občanských válek. Dne 30. června roku 2009 předložila Komise pro pravdu a usmíření závěrečnou zprávu o svých doporučeních za účelem zabránit opakování tohoto konfliktu. HRPS dále organizuje různé kampaně, které mají zvýšit povědomí o lidských právech veřejnosti a vede národní program klubů pro lidská práva na středních školách (UNMIL nedatováno).

V hlavním městě Monrovii byl otevřen bezpečný dům pro přeživší sexuálního násilí, podporovaný UNMIL a vedený místní nevládní organizací. Zneužívání dětí včetně znásilnění, sexuálního násilí, fyzického násilí, obchodování s lidmi zůstává i nadále vážným problémem (Amnesty International: 2013).

3.4.4 Autonomní jednání bezpečnostního aparátu

Bezpečnostní sektor Libérie představuje profil státu, který povstal z dlouhotrvajícího období politických i bezpečnostních krizí, které po sobě zanechaly špatně fungující státní instituce, ekonomiku i potřebnou populaci. Politický pokrok, který v zemi proběh po

volbách v roce 2005 jednoznačně představoval perspektivu k reformě bezpečnostního sektoru Libérie. S pomocí mezinárodních partnerů a ochotou veřejnosti chránit mír, vybuodovala vláda lépe vybavený sektor, který má řešit současné i budoucí bezpečnostní výzvy. Po skončení druhé občanské války byla vytvořena přechodná vláda, která projevila oddanost demokratické a mírové budoucnosti země (Williams 2016).

Vzhledem k tendenci etnických a náboženských loajalit a porušování lidských práv před vypuknutí občanských válek, nemůže země pokračovat ve vykonávání bezpečnosti bez řádného prověření svých sil, aby zmírnila nebezpečí podobného rázu. Z těchto i mnoha jiných důvodů muselo dojít k rozpuštění celé bezpečnostní struktury a vzniku platformy pro rekonstrukci bezpečnostního aparátu. V této souvislosti měly být vyřešeny tři kategorie. První kategorií byli tradiční bezpečnostní aktéři, jako jsou ozbrojené síly a vnitrostátní policejní síly. Do druhé kategorie se řadily orgány, které jsou využívány k dohledu nad bezpečností Libérie. Třetí kategorie obsahuje mezinárodní organizace, zahraniční vlády, soukromé bezpečnostní firmy a mise financované dárci. Bylo ustanoveno, že změna prvních dvou kategorií musí být uskutečněna za každou cenu. Reforma bezpečnostního aparátu se zaměřila převážně na obnovu Ozbrojených sil Libérie (AFL), přičemž Spojené státy přislíbily Libérii dvacet milionů dolarů na vycvičení armády o velikosti přibližně dvou tisíc vojáků. To bylo provedeno za dohledu policistů a dalších bezpečnostních aparátů, aby nemohlo dojít ke vstupu osob, které mají sporné záznamy a úmysly (All Africa 2015).

Reforma bezpečnostního sektoru pracuje v úzké spolupráci s místními komunitami, aby mír a prosperita dosáhla nejlepšího možného pokroku. Za tímto účelem je reforma sponzorována UNDP, který se zaměřuje na to, aby byla bezpečnost nastolena za účelem poskytování účinné a včasné služby svým občanům v souladu s mezinárodními a národními zájmy Libérie. Povinnost vlády byla především v řešení klíčových zdrojů konfliktu a nejistoty a chránit své občany před násilím a zločinem. Je potřeba usmíření liberijského lidu a společné budování a prosazování právního státu (Williams 2016).

Reforma bezpečnostního aparátu byla úspěšná. Úspěch vojenské spolupráce posunul Libérii k partnerství s dalšími africkými národy a budování kapacit afrických sil umožňují legitimním orgánům vytvářet klidnější a stabilnější prostředí. Vybudováním bezpečnostních kapacit a s podporou strategických partnerství s liberijskou armádou, získala armáda USA znovu svého cenného spojence v západní Africe. Významný pokrok zaznamenala reforma

bezpečnostního sektoru v roce 2009, kdy dosáhla armádu celkového počtu 2 172 vojáků. Program byl v témže roce ukončen a byl nahrazen reformou sektoru obrany, který se zaměřil na mentorování a budování kapacit (Global Security nedatováno).

3.4.5 Soudržnost elit

Během občanské války liberijská vláda sídlila v exilu v Nigérii. V roce 2005 se konaly parlamentní a prezidentské volby. Do té doby zemi řídil prozatímní prezident s prozatímní vládou. Průběh voleb provázela kritika, že volby byly zkorumpovány a nebyly svobodné, rovné a přímé. Mezinárodní pozorovatelé z OSN, EU a Carter Center prohlásili, že volby byly z větší části svobodné a spravedlivé (Schlager – Weisblatti 2006: 793).

Vítězkou prezidentských voleb se stala žena Ellen Sierleafová, a to první v historii Libérie. V Parlamentních volbách uspěly strany Kongres demokratické změny, Strana svobody, Koalice pro transformaci Libérie a Strana jednoty. V roce 2011 se konaly další volby, ve kterých opět zvítězila Sierleaf, přezdívaná „železná lady“. Poslanecká sněmovna byla složena ze Strany jednoty, Kongresu pro demokratické změny a senát též ze Strany jednoty a Národní vlastenecké strany (Klíma 2012: 506–507).

Vláda se snaží o reformu země a dosažení demokracie. Problémem je ale sklon vlády k ziskuchtivosti. Vláda je obviňována ze špatné redistribuce zdrojů. Namísto chudým občanům si zisky rozděluje mezi sebe. Libérii ovládají potomci domorodců. Vláda se spíše řídí individuální loajalitou, než aby napomáhala národní loajalitě. Hovoří se o jistém typu oligarchie, který zde byl již v 80. letech (Kaydor 2014: 65)

3.4.6 Zahraniční intervence

Během občanských válek, které v Libérii probíhaly od roku 1989 do roku 2003, do země intervenovalo mnoho subjektů. Většina z nich ale Libérii po skončení konfliktu opustila. Občanské války, které v zemi proběhly, šokovaly nejen zbytek Afriky, ale i celý svět. Především z hlediska masivního porušování lidských práv a oživila politickou i akademickou diskuzi o legitimitě humanitární intervence ve vnitřních záležitostech suverénního státu. Také přinesla zaměření na úlohu regionálních organizací při udržování míru a bezpečnosti (Ocran 2015).

Od konce druhé občanské války působí v zemi několik organizací či států, které pomáhají Libérii udržet mír a bezpečnost. Jako první bych zmínila Organizaci pro výživu a zemědělství (FAO). Ta se v Libérii zaměřuje na čtyři prioritní oblasti. Na politickou pomoc a obhajování zemědělství v souvisejících odvětvích, na produktivitu a konkurenceschopnost, dále na využívání přírodních zdrojů a jako poslední posílení lidských zdrojů a institucionálních kapacit v odvětvích, které souvisejí se zemědělstvím (FAO nedatováno).

Jako další intervenující subjekt zmíním Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR). Struktury soudní, právní, zdravotní, vzdělávací a sociální péče stále v Libérii postrádají potřebné schopnosti a vyžadují velkou podporu. Nedostatek kapacit v klíčových vládních strukturách velmi ovlivňuje míru a úroveň vzdělávání uprchlíků a zdravotní péče, kterou tito lidé potřebují. Z UNHCR plyne značná finanční a kapacitní pomoc (UNHCR 2015).

Hlavním důvodem, proč v Libérii působila Světová zdravotní organizace (WHO) byl výskyt epidemie viru Ebola. Libérie ohlásila konec přenosu tohoto viru z člověka na člověka v roce 2015, ale od té doby se ještě několikrát virus objevil. WHO bude ale i nadále podporovat Libérii v její snaze předcházet, odhalovat a reagovat na podezřelé případy a ve spolupráci s partnery se zavázala podporovat liberijskou vládu s cílem posílit systém zdravotnictví a zlepšit poskytování zdravotní péče na všech úrovních (WHO 2016).

Světová banka (WB) podporuje v Libérii strategii pro snižování chudoby. Tato strategie představuje dohodu s liberijskou vládou, kdy banka podporuje rozvojové cíle Libérie při snižování zdrojů nestability a konfliktů v úsilí o udržitelný růst a snižování chudoby. Libérie se mění na svou dlouhodobou vizi stát se spravedlivějším a bezpečnějším státem (WHO nedatováno).

Další důležitou organizací, která působí v Libérii je Mezinárodní organizace práce (ILO). Libérie dosáhla významného pokroku směrem k zajištění míru, budování hospodářství, zlepšování sociálních služeb a zapojení se do rozsáhlé obnovy a rozvoje infrastruktury. V roce 2013 byla Libérie jednou ze světových ekonomik, které se nejvíce rozvíjely. Následná krize ve formě epidemie Eboly, která zemi zasáhla, však růst zastavila. Přes devadesát procent mladých lidí nemá formální zaměstnání a chybí jim odborné

vzdělání, pracovní příležitosti a přístup k potřebné zdravotní péči. Během konfliktů byla řada z nich zbavena možnosti jakéhokoliv vzdělání a nezaměstnanost, která panuje především mezi bývalými vojáky, zůstává pro zemi velkou hrozbou pro mír a stabilitu. Libérie je členem ILO od roku 1919 a ratifikovala již 25 mezinárodních pracovních úmluv (ILO 2016).

4 Aplikace Collierových pastí na Libérii

4.1 Špatné vládnutí v malé zemi

Libérie má velký problém s nedostatečnou a netransparentní jurisdikcí¹. Jedná se o zemi, kde míra ochrany obyvatel je v každém regionu odlišná. Soudnictví je velmi slabé kvůli nedostatečnému poskytování financí ze strany státu. Celková funkčnost státu a vlády se odráží na současném stavu země a situaci ještě zhoršuje nedostatečná velikost administrativního aparátu. Je zde vysoká míra korupce a klientelismu. Míra korupce souvisí s především s nerozvinutostí a nedostatečnou průhledností finančních institucí, které přímo vybízí ke špinavému praní peněz. Všechny výše zmíněné faktory se odráží na rozvoji soukromého sektoru či rozvoji obchodu. Přitom obchod je pro Libérii velice důležitý k odrazu země ze současného nepříznivého stavu. Vláda neumožňuje zahraničním investorům investovat do všech sektorů ekonomiky, což může odrazovat potenciální zahraniční investory. Vláda investuje do modernizace a rozvoje, ale vše brzdí právě špatný byrokratický aparát a nedávné době i vypuknutí viru Ebola (CIA Factbook 2017; Index of Economic Freedom 2017).

Počátek špatně fungující vlády lze hledat ve znovustavování vlády po občanské válce v roce 2006. Nově ustavená vláda v čele s prezidentkou Ellen Sirleaf přislíbila podporovat otevřenou a participační společnost pomocí ustavení potřebných institucí a mechanismů. Vláda vytvořila Komisi pro boj proti korupci (LACC), Iniciativu pro transparentnost liberijského těžebního průmyslu (LEITI), posílila Generální kontrolní komisi (GAC) a Komisi pro zadávání veřejných zakázek a koncesí (PCCC). Vláda rovněž vytvořila zákon na právo přístupu občanů k informacím, čímž byla první v západní Africe. Účinnost těchto institucí je ale mizivá (Open Government Partnership 2017).

Vláda v nedávné době oznámila, že zvýší daň za zboží a služby ze 7 % na 10 %, což je v takto chudé zemi, která je závislá na zahraniční pomoci nemyslitelné (CIA Factbook 2017). Liberijská vláda se odvolala na skutečnost, že tím chce získat více finančních prostředků na zlepšení péče a poskytování základních sociálních služeb pro veřejnost

¹ Podle Indexu Economic Freedom získala soudní soustava 41 bodů ze 100, vlastnická práva 33,6 a celistvost vlády 31,4 (2017).

a oživit válkou a Ebolou zpustošenou ekonomiku. Daně jsou pro rozvoj státu důležité, nicméně v takto chudé zemi, kde jsou chudí a o každý halíř bojující podnikatelé, je to nemístné. Vláda navíc neefektivně rozděluje peníze mezi běžné výdaje (86, 7 %) a investice do veřejného sektoru (13, 3 %). Vláda doufá, že transformuje hospodářství prostřednictvím výdajových škrtů. Výsledkem ale může být zvýšení počtu lidí žijících za méně než dolar na den. Situaci chudým nezlepšuje ani zavedení nových dolarových bankovek, které způsobily vysokou nezaměstnanost a inflaci. Důkazem, že vláda vládne jen pro sebe je i skutečnost, že si zvýšila platy a snížila je stáním zaměstnancům, což ohrožuje funkčnost celého státu. Prezidentka Sierleaf by se měla inspirovat v jiných afrických zemích, kde bezproblémově funguje ekonomika a zisky plynou z nedaňových a celních příjmů (FPA nedatováno).

4.2 Past konfliktu

V 90. letech do roku 2003 se v zemi odehrávala občanská válka, která měla za následek cca 250 000 mrtvých a třetina populace uprchla do sousedních zemí. Dalším následkem bylo, že současná liberijská populace čítá více jak 50 % občanů mladších 18 let, což je pro rozvoj ekonomiky špatné. Vzdělávací systém během občanské války prakticky nefungoval, takže se v Libérii nachází generace lidí bez řádného vzdělání, což také není dobré pro rozvoj ekonomiky a státu. Země nedokáže vytvořit dostatek pracovních míst pro ty občany, kteří jsou schopni práce. Nezaměstnanost po válce čítala okolo 80 %. Válka nepostihla jen občany a ekonomiku, ale i infrastrukturu, která prakticky zanikla a Libérie se vrátila do doby kamenné. Velká část populace hlavního města neměla elektřinu od roku 1989 do nedávné doby. Přes 40 % dětí mladších 5 let dnes trpí podvýživou. Válka se odrazila i na indexu lidského rozvoje OSN, kde Libérie s přehledem zaujímá nejspodnější příčky. Liberijská vláda musí zapracovat na zlepšení zdravotnických služeb kvůli snížení úmrtnosti a celkově zlepšení zdravotního stavu svých občanů. Bez zdravých občanů nemůže stát nastartovat svůj hospodářský rozvoj. Dalším problémem je reintegrace bývalých bojovníků (mezi bojovníky se nacházelo i cca 15 000 dětských vojáků) (Insight on Conflict 2010).

Problémem v Libérii není jen hospodářství, zdravotnictví či infrastruktura, ale také fakt, že mnohé příčiny občanské války nebyly dosud vyřešeny. Situace v zemi v současné době nevypovídá o tom, že by měl vypuknout nový konflikt, ale nevyřeší-li všechny křivdy minulosti, může se tak stát. Nicméně násilí mezi občany nadále pokračuje. Problémem jsou

i přeshraniční potyčky. Násilí se ale obecně od konce občanské války výrazně snížilo (GSDRC 2014).

Někteří občané nejsou vůbec spokojeni s vládou prezidentky Sierleaf. Podle nich slibovala, ale situace v zemi se nezlepšila, spíše naopak zhoršila, a že situace za Taylora byla lepší. Tato kritika může být nebezpečná, protože v případě, že lidé nebudou mít prostředky k tomu, aby se užívali a zajistili si základní potřeby, může se stát, že nastanou protesty vůči vládě a vzniknou nové boje (Chicago Tribune 2017).

4.3 Past přírodních zdrojů

Libérie je bohatá na nerostné suroviny, dřevo a vodu. Hlavními exportními surovinami jsou železná ruda, zlato, dřevo a kaučuk. Na jejím území se ale nachází i diamanty, které jsou obecně vzato v této oblasti západní Afriky zdrojem konfliktů (viz Sierra Leone i Libérie a Kimberlejský proces) (CIA Factbook 2017). Během občanské války sloužilo vlastnictví těchto surovin pro nákup zbraní a munice namísto, aby ze zisku z jejich prodeje podpořilo své občany. Současná vláda neučinila potřebné kroky k tomu, aby těžba diamantů byla ponechána místní komunitě. Velice problémová je i těžba dřeva. Pokácené stromy jsou zpracovány a prodány, ale zájem o jejich nahrazení a zasazení nové lesní školy nikdo nemá (Doyle 2007).

Po skončení občanské války mohla Libérie efektivně využívat finanční zdroje získané z prodeje přírodních zdrojů. Bohužel se tak nestalo, protože stát nebyl schopen efektivně spravovat příjmy z jejich prodeje. Kritici říkají, že stát by mohl využít zisky k podpoře protikorupčních reforem či lepšímu řízení rozpočtové politiky. Státní instituce v Libérii jsou bohužel stále příliš slabé a netransparentní a bude zapotřebí investovat velké množství financí ke zlepšení. Získané finance jsou povětšinou rozděleny mezi elity a snížením dostupnosti základních služeb, které by měl každý suverénní stát schopen zajistit. Zdroje jsou tedy využívány ke zbohatnutí již tak bohatých vrstev a chudí občané nadále chudnou (GOXI 2014). Navíc jak sám Collier říká, přírodní bohatství bývá málo kdy trvale udržitelnou cestou ke stabilní a rostoucí ekonomice, protože v případě jejich náhlého nedostatku stát, který si zakládal pouze na jejich příjmu, může znenadání ekonomicky stagnovat (Doyle 2007).

Pastí vnitrozemských zemí a jejich špatnými sousedy se v této práci nebudeme zabývat, protože Libérie není vnitrozemským státem, který by kvůli své poloze měl problém s námořní dopravou či obchodem, a tudíž by musel mít dobré vztahy se sousedy, aby skrze ně se mohl dostat k moři.

5 Závěr

Tato diplomová práce se zabývala problematikou slabé státnosti a aplikovala tento koncept na případ Libérie. Na začátku práce byly stanoveny indikátory podle Fragile State Indexu a podle teorie Roberta Rotberga. Tyto indikátory se z velké míry překrývají a řadí se do tří skupin. Jedná se o skupiny indikátorů sociálních, ekonomických a politických. Dalšími aspekty, které mi měly pomoci analyzovat míru slabosti Libérie, jsou čtyři pasti podle Paula Colliera, a to past chudoby, past přírodních zdrojů, past vnitrozemských zemí a špatné vládnutí v malé zemi. Podle těchto aspektů byla analyzována míra slabosti Libérie a příčiny, které vedly k současnému stavu země a to v letech 2005 až 2015.

Prvním zkoumaným okruhem byla sociální situace v zemi. Jednalo se konkrétně o stupňující se demografické tlaky, masivní pohyb uprchlíků, či vnitřně vysídlených osob, emigraci a odliv mozků.

Podle údajů z roku 2015 žije v Libérii 3 269 785 obyvatel v šestnácti různých etnických skupinách. Počet obyvatel rapidně stoupá a podle toho, že 43,5 % obyvatel je mladších patnácti let, přičemž obyvatel starších 65 let je pouze 2,8%, je Libérie zemí s velmi mladým obyvatelstvem. Hlavním problémem, který nastal v roce 2014, byla epidemie viru Ebola, která zabila podle oficiálních statistik 4 809 obyvatel Libérie. Toto číslo je ale pouze orientační, jelikož spousta lidí na vesnicích tajila úřadům úmrtí spojená s touto nemocí. Je tedy velice pravděpodobné, že úmrtí způsobených virem Ebola bylo mnohem více. Epidemie si vyžádala nejen mnoho lidských obětí, ale také zastavila hospodářský růst země, o kterém se více zmíním v okruhu zabývajícím se ekonomikou země. Na rozdíl od velkého výskytu Eboly je onemocnění způsobené virem HIV v Libérii na velmi nízké úrovni. I přes nízké procento výskytu je však Libérie vystavena riziku, které by mohly v budoucnu výskyt nemoci zvýšit. Jedná se především o velmi mladé obyvatelstvo, velkou míru nezaměstnanosti a chudobu.

Počet vnitřně vysídlených osob byl během občanských válek enormní, avšak velké množství z nich se vrátilo do svých domovů. Stále ale není tato problematika vyřešena, jelikož i když se více, než 300 000 lidí vrátilo do svých domovů, přes 10 000 lidí bylo v rámci strategie rozvoje infrastruktury a snižování kriminality přemístěno a jsou nyní bez domova. Pokud se jedná o uprchlíky, kteří migrovali za hranice Libérie, v roce 2012 vešla

v platnost klauzule, podle které podle které již lidé, kteří uprchli ze země a žijí v zahraničí nejsou považováni za uprchlíky. To některé lidi donutilo vrátit se zpět do Libérie. Ti vzdělaní z nich, ať už lékaři, učitelé či s jiným vzděláním se do Libérie vrátit nechtějí. I když se situace v zemi zlepšuje, stále v zemi vládne vysoká míra nezaměstnanosti a po výskytu epidemie Eboly poklesl ekonomický růst, který do země přinášel zahraniční investory, lepší platy a nová pracovní místa. Libérie má obrovský nedostatek lékařů a dalších zdravotnických zaměstnanců. To znamená, že lékařské ošetření není možné provést u všech obyvatel země.

Druhou oblastí zkoumání byl ekonomický stav Libérie. Jednalo se o všeobecnou ekonomickou situaci země, růst hospodářství, míru chudoby, školství a zdravotnictví. Po ukončení druhé občanské války se země zdecimovaná dlouholetými boji začala stavět na nohy a do země putovalo mnoho zahraničních investorů a podnikatelů. Mezi roky 2010 a 2013 dosáhla Libérie velmi vysokého růstu, který však začal upadat po vypuknutí viru Ebola. Podnikatelé a investoři ze země začali odcházet a ekonomika země se opět upadala. Klíčovým bodem k růstu ekonomiky je hospodářství, ve kterém pracuje více, než 70% obyvatel Libérie. Růst hospodářství je v zemi velmi důležitý, jelikož nedostatek potravin a chudoba zužuje velkou část obyvatelstva, včetně dětí. Libérie se ale rychle vzpamatovala a obnovila odvětví, která byla v dřívějších dobách hnacím motorem liberijské ekonomiky. Chudoba v zemi dosahuje obrovské míry a mnoho dětí spíše žebřá, aby mohly své rodině pomoci s příjmem místo toho, aby chodily do školy. Jedná se o uzavřený kruh, jelikož bez vzdělání nemají velkou šanci na nalezení zaměstnání, které by je vymanilo z chudoby. Školy jsou v Libérii provozovány většinou církevními či křesťanskými misemi a jen málo škol je pod správou státu. Rodiny si ale nemohou dovolit posílat své děti do církevních škol, jelikož poplatky za studium jsou na těchto školách velmi vysoké. Státní školy ale zase nejsou schopny poskytnout dětem kvalitní vzdělání, jelikož jim chybí finance. Velkým problémem ve školství je nedostatek kvalifikovaných zaměstnanců. To přímo souvisí s tím, že vzdělaní učitelé raději učí mimo Libérii, kde za svou práci dostanou mnohem lepší finanční ohodnocení. Adekvátního vzdělání tedy může v Libérii dosáhnout jen malé procento studentů. V souvislosti s nedostatkem učitelů je potřeba zmínit i nedostatek lékařů, sester i dalších zdravotnických zaměstnanců. Poskytování zdravotní péče je v současné době závislé na externích organizacích, které Libérii poskytují zdravotnický materiál i lidské a institucionální kapacity. Je potřeba budovat infrastrukturu, aby měly přístup ke

zdravotnické péči všechny části Libérie a také aby do země nepřetržitě plynuly léky, vakcíny a zdravotnický materiál.

Třetí oblastí výzkumu byly politické indikátory, do kterých jsem zařadila státní legitimitu, úpadek veřejných služeb, porušování lidských práv, autonomní jednání bezpečnostního aparátu, soudržnost elit a zahraniční intervenci. Celé politické dějiny Libérie provázejí boje, ale poslední dva konflikty přivedly zemi do stavu, ve kterém se nyní nachází. Velká míra korupce, která v zemi panuje je zapříčiněna ekonomickým stavem země, tudíž nízkými platy a nedostatkem pracovní síly, která by proti korupci bojovala. Korupce se ale jak se zdá nepromítá ve svobodné participaci na politickém procesu, jelikož ten se zdá být velmi spravedlivý a moderní. V politice je velká obsazenost ženami, přičemž to dokazuje i současná prezidentka Libérie. I etnické skupiny a náboženské menšiny nejsou z politického procesu vynechány a proto si myslím, že se země ubírá správným směrem. Opakem je však liberijské soudnictví, které se potýká s mnoha problémy. Soudní systém je neefektivní, nedostatečně financovaný a značně zkorumpovaný. Liberijští úředníci ale vytvořili s externí pomocí systém, který rozmisťuje soudce a policejní důstojníky do pěti různých center mimo hlavní město, aby zabránili korupci.

Poskytování veřejných služeb bylo také velmi poznamenáno válkami, které v Libérii proběhly. Nedostatek lidského kapitálu a financí, strukturální soudržnosti a velkou mírou pracovní neschopnosti je poskytování veřejných služeb obyvatelům Libérie velmi špatné. Reformace veřejných služeb, která proběhla v letech 2008-2011 poskytování služeb nezlepšila, jelikož se tento sektor i přes veškeré snahy nadále potýká s velkou mírou korupce.

Dodržování lidských práv také není silnou stránkou Libérie. Od občanských válek se sice situace zlepšila, ale k jejich porušování dochází i nadále. Nejzávažnějšími porušováními lidských práv jsou ta práva, která souvisejí s nedostatky ve výkonu spravedlnosti, korupcí a násilím na ženách a dětech. Dalšími porušováními lidských práv je obchodování s lidmi, rasová a etnická diskriminace, diskriminace lesbických, homosexuálních, bisexuálních a transsexuálních osob, dětská práce a škodlivé tradiční praktiky, jako je mrzačení ženských pohlavních orgánů a rituální zabíjení. Tato skutečnost naznačuje, že jelikož není Libérie schopna poskytovat svému obyvatelstvu dostatečnou ochranu a dodržování lidských práv, jedná se jednoznačně o ukazatel slabosti státu.

Bezpečnostní aparát Libérie vykazuje velkou míru pokroku. Prošel reformou, která byla úspěšná a přinesla zemi mnoho spojenců. Také zvýšila počet liberijských vojáků a do budoucna připravila ještě další změny. Současná bezpečnostní situace, která v zemi panuje, se dá jen těžko srovnat s obdobím občanských válek. Volby v roce 2005 přinesly Libérii lepší budoucnost, i když ještě stále není bezpečnostní situace na úrovni silného státu.

V době po ukončení druhé občanské války do země intervenovalo několik organizací i zemí, které se snaží pomoci Libérii dosáhnout trvalé prosperity a míru. Nadnárodní organizace mají většinou humanitární zaměření a specializují se na zlepšení životní úrovně, poskytují potřebný zdravotnický materiál, učebnice i lidské kapacity, které země naléhavě potřebuje. Organizací, které v zemi působí je mnoho, proto jsem vybrala jen některé z nich a to FAO, UNHCR, WHO, WB a ILO. Zemí, která působí na území Libérie, jsou především USA. Ty pomáhají zemi s vojenskou a bezpečnostní oblastí za účelem získání spojence, kterého před mnoha lety utratily.

V práci jsou také zmíněny indikátory podle Paula Colliera, a to jeho 4 pasti. První pastí je špatné vládnutí v malé zemi. Libérie se potýká s mnoha problémy souvisejícími právě se špatným vládnutím. Její jurisdikce je nedostatečná a netransparentní, soudnictví je velmi zkorumpované a celková funkčnost státu a vlády se odráží na současném stavu země, přičemž situaci zhoršuje nedostatečná velikost administrativního aparátu. To se odráží na rozvoji nejen soukromého sektoru, ale i obchodu, který je pro Libérii velmi důležitý. I přesto, že vláda do modernizace a rozvoje investuje, špatný byrokratický aparát rozvoj brzdí. Vláda se rozhodla pro zvýšení daní, aby mohla více investovat do rozvoje země. Paradoxem ale může být ještě větší míra chudoby, než jakou země vykazovala doposud. Zvýšení daní v chudé zemi chudým lidem neznamená nic dobrého a rozhodnutí vlády o zvýšení platů sama sobě a snížení platů státním zaměstnancům tento problém jen prohlubuje.

Druhou Collierovou pastí je past konfliktu. Přestože od konce druhé občanské války, která v Libérii proběhla, již žádný ozbrojený konflikt nevypukl, neznamená to, že tomu tak v budoucnu nemůže stát. Přestože od války uběhlo mnoho let, příčiny vypuknutí konfliktu nebyly doposud vyřešeny. Libérie čítá velké procento chudých, nezaměstnaných, nemocných či nevzdělaných lidí, kteří mohou být příčinou možného konfliktu. Někteří občané nejsou spokojeni s vládou současné prezidentky, což může do budoucna také znamenat velký

problém. Libérie má před sebou ještě hodně práce, aby její snaha o prosperitu a trvalý mír byla opravdu trvalá.

Třetí pastí, kterou Paul Collier uvádí, je past přírodních zdrojů. Libérie je velmi bohatá na nerostné zdroje. Během občanské války ale zisk z těžby sloužil pro nákup zbraní a munice, místo obyvatelstvu země. Po válce neproběhlo velké zlepšení, jelikož země není schopna efektivně spravovat zisky. Získané finance jsou stále málo transparentní a je zapotřebí investovat do zlepšení této problematiky. Zisky tedy stále plynou mezi elity, takže bohatí bohatnou a chudí chudnou.

Čtvrtá past, kterou Collier uvádí, je past vnitrozemských zemí a jejich špatní sousedé. Tou jsem se však v praktické části nezabývala, jelikož Libérie není vnitrozemskou zemí.

Z výše uvedených informací plyne, že Libérie neobstála ani v jednom z analyzovaných ukazatelů na základě Fragile State Indexu, ani podle teorie Roberta Rotberga ji rozhodně nemůžeme zařadit mezi silné státy. Určit tedy míru slabosti Libérie není těžké. Není schopna vzhledem ke kapacitním nedostatkům zajistit svým obyvatelům dostatečnou bezpečnost, což můžeme vidět na příkladu stálého porušování lidských práv. Její zdravotnictví, školství a soudnictví je velmi nedostatečné a svým obyvatelům neslouží tak, jak by mělo. Libérie svými činy také podporuje prohlubování chudoby a není schopna nabídnout svému obyvatelstvu potřebné veřejné statky. Ve většině těchto případů hraje velkou roli korupce, kterou je Libérie protkána. Ve Fragile State Indexu zaujímá Libérie 27. místo, což nám jen potvrzuje, že spadá do kategorie slabých států.

Podle Collierových pastí se neztotožňuje pouze s jednou, a to s pastí vnitrozemských zemí a jejich špatnými sousedy. V pasti chudoby a v pasti přírodních zdrojů je bohužel Libérie uvězněna a je jen na ni samotné, zda se z nich vymaní. Past konfliktu je sporná, jelikož i když v zemi nadále žádný otevřený konflikt neprobíhá, příčiny ani následky toho posledního konfliktu nebyly vymýceny. Tím se dá říci, že i podle Paula Colliera je Libérie slabým státem.

Příčin, které dovedly Libérii do stavu, ve kterém se nachází, je mnoho. Ať už je to korupce, špatné vládnutí či nerovnoměrné rozdělování financí, tak jako hlavní příčinu jednoznačně shledávám proběhlé občanské války, jejichž příčiny a následky nebyly dosud

vyřešeny. Další příčinou, která stáhla zemi opět dolů poté, co se jí podařilo nastartovat ekonomický růst, byla vypuklá epidemie viru Ebola, která zdecimovala hospodářství i obyvatelstvo země.

Na závěr je třeba poukázat na to, že i když podle Fragile State Indexu a Rotbergovy teorie je Libérie slabým státem, Rotberg nevymezil přesné hranice mezi jednotlivými stupni slabosti států. Slabý stát charakterizuje tak, že ekonomicky strádá, a i když se zde objevuje napětí mezi obyvateli, nedochází k ozbrojeným střetům. Rozpadlý stát charakterizuje větší mírou úpadku ekonomiky a výskytem ozbrojených střetů. Ve zhrouceném státě již probíhá občanská válka, a jelikož v Libérii k žádným ozbrojeným střetům dále nedochází, zařadila bych ji i podle jeho teorie do kategorie slabých států.

Libérie se ale stále učí ze svých chyb a za pomoci externí pomoci se jí snad v budoucnu povede dosáhnout opravdové prosperity. Dá se říci, že faktory, které by mohly vést k bezpečnostní stabilizaci země, se zde objevují. Jsou to různé reformy, které země podniká a snaha o vymýcení korupce. Vláda touží po znovuoobnovení infrastruktury, zvýšení počtu lidských zdrojů a prostředků k dosažení lepší úrovně života pro své obyvatele.

6 Seznam použité literatury a pramenů

AHO (2011). *Analytical summary - HIV/AIDS*. (http://www.who.int/profiles_information/index.php/Liberia:Analytical_summary_-_HIV/AIDS, 19. 4. 2017).

American Society of International Law (1909). Liberia. *American Society of International Law*. 3 (4), str. 958–963.

Amnesty International (nedatováno). Liberia Human Rights. (<http://www.amnestyusa.org/our-work/countries/africa/liberia>, 23. 3. 2017).

Bøas, M. (2009). Making Plans for Liberia - a Trusteeship Approach to Good Governance?. *Third World Quarterly* 30 (7), str. 329–1341.

Chicago Tribune (2017). *Stories from Liberia: The impact of civil war*. 2017 (<http://www.chicagotribune.com/photos/chi-liberia-slideshows-htmlstory.html>, 26. 4. 2017).

CIA Factbook (2017). *Liberia*. 12. 1. 2017 (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/li.html>, 25. 4. 2017).

Collins, S. (2014). Liberia's 'Brain Drain' Is Thwarting Its Efforts To Stop Ebola. *Think Progress*. 20. 10. 2014 (<https://thinkprogress.org/liberias-brain-drain-is-thwarting-its-efforts-to-stop-ebola-85da0d330bbe>, 12. 4. 2017).

Country Reports on Human Rights Practices for 2015 (2015). *LIBERIA 2015 HUMAN RIGHTS REPORT*. (<https://www.state.gov/documents/organization/252909.pdf>, 23. 3. 2017).

Crisp, J. (2003). No solution in sight: the problem of protracted refugee situations in Africa. *UNHCR*. (<http://www.unhcr.org/research/working/3e2d66c34/solutions-sight-problem-protracted-refugee-situations-africa-jeff-crisp.html>, 6. 4. 2017).

Dennis, B. - Dennis, A. (2008). *Slaves To Racism: An Unbroken Chain From America To Liberia*. (New York: Algora Publishing).

Doyle, M. (2007). 'Curse' of Liberia's resources. *BBC News*. 22. 8. 2007 (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6958883.stm>, 26. 4. 2017).

Dunn, E. D. - Beyan A. J. (2000). *Historical Dictionary of Liberia*. (Boston: Boston University African Studies Center).

Encyclopedia Britannica (2009). *William Vacanarat Shadrach Tubman*. (<https://www.britannica.com/biography/William-V-S-Tubman>, 19. 3. 2017).

FAO (nedatováno). *Liberia*. (<http://www.fao.org/countryprofiles/index/en/?iso3=LBR>, 25. 4. 2017).

Forte, D. O. (2010). *Civil Service Reform in Post Conflict Liberia*. (http://www.academia.edu/12454955/Civil_Service_Reform_in_Post_Conflict_Liberia, 13. 4. 2017).

FPA (nedatováno). *Taxing Poor: Wrong Solution for Salvaging Liberia's Ailing Economy*. nedatováno (<http://frontpageafricaonline.com/index.php/editorial/2458-taxing-poor-wrong-solution-for-salvaging-liberia-s-ailing-economy>, 25. 4. 2017).

Front Page Africa (2015). *Liberia: How Liberia's Security Agencies Performed in 2015*. (<http://allafrica.com/stories/201512171011.html>, 4. 4. 2017).

Fund for Peace (2013a). *About The Fund for Peace*. (<http://global.fundforpeace.org/aboutus>, 10. 3. 2017)

Fund for Peace (2013b). *Failed States Index FAQ*. (<http://ffp.statesindex.org/faq>, 10. 3. 2017).

Fund for Peace (2013c). *The Indicators*. (<http://fsi.fundforpeace.org/indicators>, 22. 3. 2017).

Fund for Peace (2013d). *What Methodology Was Used for the Ratings?*. (<http://fsi.fundforpeace.org/faq-03-what-methodology>, 23. 3. 2017).

Fund for Peace (2014). *CAST Conflict Assessment Framework Manual*. (<http://library.fundforpeace.org/cfsir1418>, 22. 3. 2017).

Global Security (nedatováno). *Liberian Security Sector Reform (LSSR) Program Security Sector Reform for National Defense Program*. (<http://www.globalsecurity.org/military/ops/lssr.htm>, 25. 4. 2017).

Gonkerwon, S. F. (2003). Občanská válka v Libérii: Světlo na konci tunelu?. *Globalpolitics*. 2. 7. 2003. (<http://www.globalpolitics.cz/studie/liberie-obcanska-valka>, 16. 3. 2017).

GOXI (2014). *Extracting Peace: The management of natural resources as a platform for promoting peace in Liberia*. 23. 6. 2014 (<http://goxi.org/profiles/blogs/extracting-peace-the-management-of-natural-resources-as-a>, 26. 4. 2017).

GSDRC (2014). *Conflict analysis of Liberia*. únor 2014 (<http://www.gsdr.org/publications/conflict-analysis-of-liberia/>, 26. 4. 2017).

Herbst, J. (2000). States and Power in Africa. *Journal of Economic Literature*, 90, str. 510-519.

Human Rights Watch (nedatováno). *World Report 2014: Liberia*. (<https://www.hrw.org/world-report/2014/country-chapters/liberia>, 23. 3. 2017).

iDMC (2007). *Liberia: Focus for IDP returnees moves from conflict to development*. (<http://www.internal-displacement.org/assets/library/Africa/Liberia/pdf/Liberia-July-2007.pdf>, 3. 4. 2017).

iDMC (2013). *Liberia: Internal displacement in brief*. (<http://www.internal-displacement.org/sub-saharan-africa/liberia/summary>, 3. 4. 2017).

ILO (2016). *The ILO in Liberia*. (www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---africa/---ro-addis_ababa/---ilo-abuja/documents/publication/wcms_466864.pdf, 20. 4. 2017).

Index of Economic Freedom (2017). *Liberia*. 2017 (<http://www.heritage.org/index/country/liberia>, 25. 4. 2017).

Insight on Conflict (2010). *Liberia: Conflict profile*. 10. 1. 2010 (<https://www.insightonconflict.org/conflicts/liberia/conflict-profile/>, 26. 4. 2017).

Institute of Statistics and Geo-Information Services (2013). *Liberia Demographic and Health Survey*. (<https://dhsprogram.com/pubs/pdf/FR291/FR291.pdf>, 23. 3. 2017).

Iqbal, Z. (2016). *State Failure in the Modern World* (Stanford: Stanford Security Studies).

Jackson, R. - Rosberg, C. (1989). *Why Africa's Weak States Persist: The Empirical and the Juridical in Statehood* (Cambridge: Cambridge University Press).

Jacobsen, K. (1999). A “Safety-First” Approach to Physical Protection in Refugee Camps. *MIT*. (http://web.mit.edu/cis/www/migration/pubs/rrwp/4_safety.pdf, 9. 3. 2017).

Kaydor, T. (2014). *Liberian Democracy: A Critique of the Principle of Checks and Balances* (Bloomington: Athor House).

Kieh, G. C. (2000). THE ROOTS OF THE SECOND LIBERIAN CIVIL WAR. *Professors World Peace Academy* 26 (1), str. 1-24.

Klíma, J. (2012). *Dějiny Afriky. Vývoj kontinentu, regionů a států* (Praha: nakladatelství Lidové noviny).

Konneh, A. M. (2009). Proposal - Liberia: Rebuilding for Growth and Development. *Global Economic Symposium*. (<http://www.global-economic-symposium.org/knowledgebase/the-global-polity/repairing-failed-states/proposals/liberia-rebuilding-for-growth-and-development>, 27. 3. 2017).

Kutil, T. (2017). Libérie se staví na nohy. V boji s nemocemi pomáhají i Češi. *Lidé a Země* 13. 3. 2017. (<http://lideazeme.reflex.cz/clanek/liberie-se-stavi-na-nohy-v-boji-s-nemocemi-pomahaji-i-cesi#>, 3. 4. 2017).

Micallef, A. M. (2011). *Liberia: Development and Resources*. (New York: Nova Science Publishers).

Milner, J. - Loescher, G. (2011). *Responding to protracted refugee situations: Lessons from a decade of discussion* (Oxford: Refugee Studies Centre).

Novotný, M. (2003). LIBÉRIE. *Český Rozhlas*. 2. 9. 2003. (http://www.rozhlas.cz/regina/slova/_zprava/liberie--85534, 19. 3. 2017).

OCRAN, T. M. (nedatováno). *THE DOCTRINE OF HUMANITARIAN INTERVENTION IN LIGHT OF ROBUST PEACEKEEPING*. (https://www.bc.edu/content/dam/files/schools/law/lawreviews/journals/bcicl/25_1/01_TX_T.htm, 24. 4. 2017).

Omata, N. (2012). Struggling to find solutions: Liberian refugees in Ghana. *UNHCR*. (<http://www.unhcr.org/research/working/4fbb7f075/struggling-find-solutions-liberian-refugees-ghana-naohiko-omata.html>, 12. 4. 2017).

Open Government Partnership (2017). *Libera*. 17. 4. 2017 (<https://www.opengovpartnership.org/country/liberia>, 25. 4. 2017).

Parshley, L. (2016). *After Ebola*. (<https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/07/after-ebola/485609/>, 26. 3. 2017).

Paul, T. (2010). *South Asia's Weak States : Understanding the Regional Insecurity Predicament* (Stanford: University Press : Stanford Security Studies).

Petterson, D. R. - Holsoe, Svend E. - Jones, Abeodu B. (2012). Liberia. *Encyclopedia Britannica*. 10. 4. 2017 (<https://www.britannica.com/place/Liberia>, 19. 3. 2017).

Reno, W. (1997). African Weak States and Commercial Alliances. *African Affairs*, 96 (383), str. 165-185.

Roland, P. (1910). The American Journal of International Law. *American Society of International Law Stable*. (<http://www.jstor.org/stable/2186239>, 30. 3. 2017).

Rotberg, R. I. (2002). Failed States in a World of Terror. *Foreign Affairs*, Vol. 81, No. 4, s. 127–140.

Rotberg, R. (2003). Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators. In: Rotberg, R. (ed.). *State Failure and State Weakness in a Time of Terror* (Washington D.C.: Brookings Institution), s. 1–25.

Rotberg, R. I. (ed.) (2004). *When States Fail* (Princeton: University of Princeton).

Rotberg, R. I. (2013). Failed and Weak States in Theory and Practice. *Oxford Bibliographies*. 22. 4. 2013 (<http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199756223/obo-9780199756223-0119.xml>, 9. 3. 2017).

ShickTom, W. (1980). *Behold the Promised Land: a history of Afro-American settler society in nineteenth-century Liberia*. (Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press).

Schlager, N. – Weisblatt, J. eds. (2006). *World Encyclopedia of Political Systems and Parties* (New York: nakladatelství Infobase Publishing).

Sorensen, G. (1999). *Failed States and International Security II: Sources of Prevention, Modes of Response, and Conditions of State Success and Renewal* (Aarhus: Department of Political Science).

Transparency International (2017). *Civil service reform: An imperative for effective governance*. (<http://www.tiliberia.org/?p=24>, 26. 4. 2017).

UNHCR (2012). *End of refugee status for Angolan and Liberian exiles this weekend*. (<http://www.unhcr.org/news/briefing/2012/6/4fed82459/end-refugee-status-angolan-liberian-exiles-weekend.html>, 3. 4. 2017).

UNHCR (2015). *Liberia*. (<http://reporting.unhcr.org/node/2548?y=2017#year>, 25. 4. 2017).

UNMIL (nedatováno). *HUMAN RIGHTS PROTECTION*. (<https://unmil.unmissions.org/human-rights-protection>, 27. 2. 2017).

UN News (2016). *Liberia: Massive Brain Drain Hampers Development*. (<http://www.thepatrioticvanguard.com/liberia-massive-brain-drain-hampers-development>, 3. 3. 2017).

USAID (2015). *ECONOMIC DEVELOPMENT IN LIBERIA*. (<https://results.usaid.gov/liberia/economic-development#fy2015>, 13. 3. 2017).

USAID (nedatováno). *Liberia*. (<https://www.usaid.gov/liberia>, 12. 3. 2017).

Vinci, A. (2008). *Anarchy, Failed States, and Armed Groups: Reconsidering Conventional Analysis* (London: Wiley on behalf of The International Studies Association).

Waisová, Š. (2004). Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti. Kodaňská škola na křižovatce strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu. *Mezinárodní vztahy*. (<https://mv.iir.cz/article/view/124>, 9. 3. 2017).

Weber, M. (1958). *Essays in sociology*. (New York : Oxford University Press).

WHO (2016). *WHO declares the end of the most recent Ebola virus disease outbreak in Liberia*. (<http://www.afro.who.int/en/media-centre/pressreleases/item/8699-who-declares-the-end-of-the-most-recent-ebola-virus-disease-outbreak-in-liberia.html>, 23. 4. 2017).

WHO (2017). *Ebola Situation Reports*. (<http://apps.who.int/ebola/ebola-situation-reports>, 4. 4. 2017).

WHO (nedatováno). *Liberia - Country partnership strategy for the period FY2013-2017*. (<http://documents.worldbank.org/curated/en/447331468266071272/Liberia-Country-partnership-strategy-for-the-period-FY2013-2017>, 22. 4. 2017).

Williams, W. C. (2016). Liberia Security Sector; Transitional Opportunities And Suspensions As Unmil Draw Down. *Libpolitics*. 29. 6. 2016 (<http://www.myafricanwoman.com/2016/06/liberia-security-sector-transitional-opportunities-suspensions-unmil-draw>, 2. 4. 2017).

World Population Review (2016). *Liberia Population 2017*. (<http://worldpopulationreview.com/countries/liberia-population/>, 19. 4. 2017).

Wylter, L. (2010). WEAK AND FAILING STATES:EVOLVING SECURITY THREATS AND U.S.POLICY. In. Reyes, A., *Weak and Failing States : Security Threats and U.S. Policy* (New York: Nova Science Publishers), s. 1- 41.

Zartman, W. (1995). *Collapsed States: The Disintegration and Restoration of Legitimate Authority* (London: Lynne Rienner Publisher).

Zayzay, A. M. (2015). LIBERIA CIVIL SERVICE REFORM, THE CASE OF THE SENIOR EXECUTIVE SERVICE PROGRAM. *Deputy Minister for Research, Planning and Development at Ministry of Internal Affairs*. (<http://www.soumu.go.jp/english/soumu/index.html>, 23. 3. 2017).

Zwettler, O. (2002). *Lexikon zemí 2003 - svět ve faktech, trendy a prognózy, mapy a vyobrazení* (Praha: Fortuna Print).

7 Resumé

In my master thesis I dealt with the grade of weakness of the African state of Liberia. Liberia is a country which has been long timr recovering from civil wars that have destroyed its infrastructure and have indulged the whole population. When Liberia fond the way to economic growth, epidemic of the Ebola virus happend and the economic growth stopped again. I focused on the Fragile State Index indicators and indicators from the Robert Rotberg theory. I have divided these indicators into social, economic and political sphere. Another instrument for research of the weakness of the state of Liberia I used the theory of Paul Collier and his four traps of poverty from his book *The Bottom Billion*. The first of these four traps is conflict. Another poverty trap is natural resources, the third trap is bad governance in a small country and the last trap is geographical – the problem of being landlocked with bad neighbours. The goal of this master thesis was determined the grade of state weakness and the causes that led Liberia to the condition in which is the state for now.